

Een nieuw activiteitencentrum voor de Beverwaard

Hoe wordt de Beverwaard een
levendigere wijk om in te wonen?

Onderzoeksrapport
TU Delft / Veldacademie

Maarten van der Maas / 1336614
6 juli 2017

Docententeam

onderzoek: Machiel van Dorst
Pieter Graaff
architectuur: Luc Willekens
constructie: Suzanne Groenewold

Een nieuw activiteitscentrum voor de Beverwaard

Hoe wordt de Beverwaard een levendigere wijk
om in te wonen?

Inhoudsopgave

	Inhoudsopgave	5
	DEEL 1: INLEIDING	7
	1.1 Zelfredzaamheid bewoners Beverwaard	8
	1.2 Probleemstelling	9
	1.3 Onderzoeksvraag	12
	1.4 Onderzoeksmethoden	13
	1.5 Opbouw rapport	14
	DEEL 2: BEVERWAARD	17
	2.1 Nieuwe woonwijk op Zuid	18
	2.2 Beleid gemeente Rotterdam	24
	DEEL 3: ONDERZOEK	29
	3.1 Kwetsbaarheid bewoners	30
	3.2 Voorzieningen	36
	3.3 Ontmoeting	42
	DEEL 4: RUIMTELIJKE VOORWAARDEN	47
	4.1 Programma	48
	4.2 Locatie en omgeving	54
	4.3 Architectonische voorwaarden	57
	DEEL 5: CONCLUSIES	65
	5.1 Meer levendigheid in de Beverwaard	66
	Literatuur	70
	Bijlage 1: artikel Metronieuws	72

DEEL 1: INLEIDING

1.1 Zelfredzaamheid bewoners Beverwaard

Door de veranderende samenleving die steeds meer inspeelt op het individu en een overheid die zich op veel vlakken terugtrekt komt het initiatief steeds meer te liggen bij de burgers zelf. Hierdoor zijn basis-wijkvoorzieningen, zoals een buurtcentrum, bibliotheek, sportruimten en winkels niet meer een vanzelfsprekendheid. En zijn er andere organisatie vormen nodig om de voorzieningen voor kleine afgelegen gemeenschappen in stand te houden. Ook wordt er meer beroep gedaan op de zelfredzaamheid van bewoners, terwijl in sommige wijken kwetsbare bevolkingsgroepen nog steeds erg afhankelijk zijn van deze wijkvoorzieningen. De Beverwaard is zo'n wijk die te maken heeft met een negatief imago, krimpende wijkvoorzieningen en een grote groep kwetsbare bewoners die moeite heeft om te overleven.

In dit hoofdstuk wordt de maatschappelijke relevantie en de aanleiding van dit onderzoek behandeld.

Participerende samenleving

Onze welvaartsstaat verandert in een participatie samenleving, waarin de overheid zich steeds verder terug trekt en initiatief overlaat aan de burgers. (Gebiedsplan IJsselmonde 2015 - 2018)

Dit betekent dat er een gat ontstaat tussen de behoeften van sommige bewoners en het aanbod in de door de overheid (in dit geval veelal de Gemeenten) gesubsidieerde voorzieningen. Enerzijds zullen sommige bewoners een alternatieve manier vinden om in hun behoeften te

blijven voorzien, zoals het uitwijken naar andere locaties voor de activiteiten. Of het aanwenden van financiële ondersteuning via subsidiekanalen. Maar sommige bewoners kunnen deze stap wellicht niet maken en afhaken om zo nog verder geïsoleerd raken van de samenleving. Anderzijds zullen bewoners samen op moeten trekken met (commerciële) instanties en kijken of er met wellicht beperktere financiële steun van de Gemeenten toch mogelijkheden zijn om het aanbod van de voorzieningen in de wijk in stand te houden. Zodat ook de kwetsbare groepen gebruik kunnen blijven maken van deze voorzieningen.

1.2 Probleemstelling

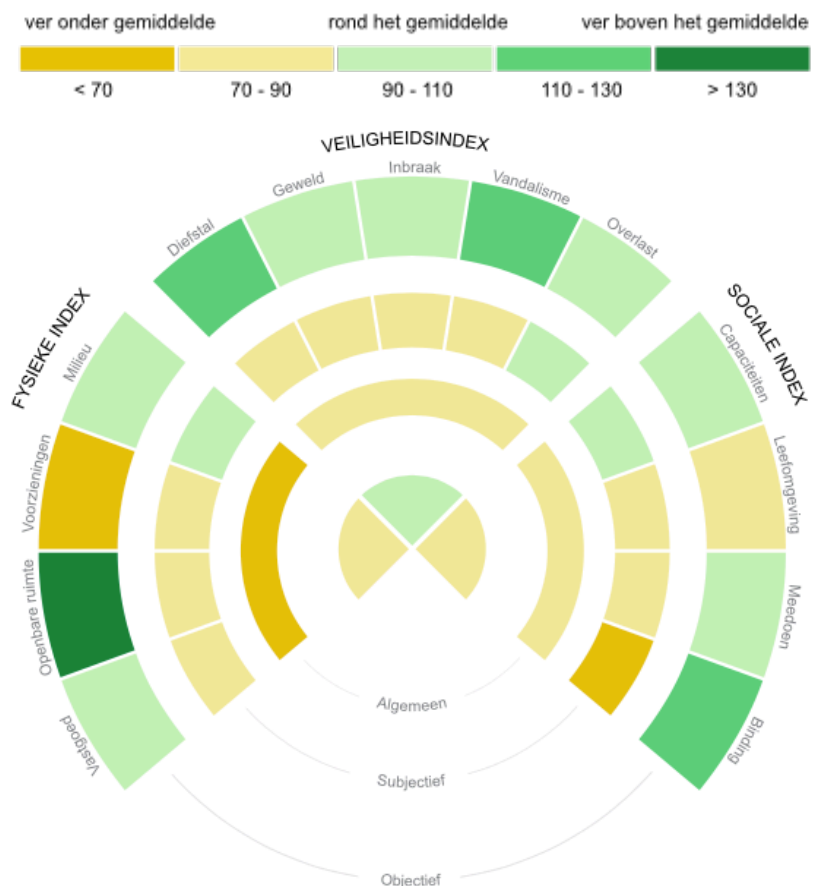
De Beverwaard is een wijk waar veel kwetsbare bewoners wonen, die moeite hebben om financieel rond te komen, een minder goede gezondheid hebben en waarvan sommigen moeite hebben om aan te haken in de huidige participerende samenleving. Daarnaast staan de basisvoorzieningen in de wijk, zoals het winkelcentrum, wijkcentrum onder druk en zijn er geen verenigingen aanwezig in de wijk. Hierdoor raakt de wijk steeds verder achterop qua leefbaarheid en hebben jongeren uit de wijk niet dezelfde mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen zoals andere jongeren uit Rotterdam(-Zuid). En de wijk kampt nog steeds met een negatief imago, als onveilige wijk met hoge criminaliteit. De heftige bewoners-protesten naar aanleiding van de komst van het Asielzoekerscentrum hebben hier ook aan bijgedragen. Zo is de wijk nu geworden tot een woonwijk met veel problematiek waar niet zo veel te doen is.

De Beverwaard is in de jaren tachtig opzet volgens de SAR-methodiek. Hierbij uitgaande van een heldere wijkopbouw met hier en daar wat uitzonderingen en veel ruimte voor eigen initiatief van de bewoners. Zo was de bedoeling dat er een wijk zou ontstaan met een hechte gemeenschap waarbij de bewoners veel waarde zouden hechten aan hun leefomgeving.

Ondanks dat deze methodiek ervoor heeft gezorgd dat er nu een wijk is met veel groene open ruimte en speelmogelijkheden voor kinderen, is dit ideaal van een hechte gemeenschap niet echt van de grond gekomen. En zie je deze ook niet terug in de hoeveelheid van verenigingen in de Beverwaard.

Wijkprofiel

Door de gemeente Rotterdam worden om de twee jaar de

Wijkprofiel Beverwaard 2015.

verschillende wijken met elkaar vergeleken. Door de wijken op verschillende aspecten met elkaar te vergelijken ontstaat er een beeld van de pijnpunten en kan het beleid van de gemeente hierop aan worden gestuurd. Tevens wordt gekeken doormiddel van deze periodieke score of het ingezette beleid zijn vruchten afwerpt. Als meetinstrument wordt het Wijkprofiel gebruikt. Met daarin weergegeven de scores van de wijk op het vlak van de fysieke omgeving, sociale scores en de veiligheid in de wijk.

In het Wijkprofiel van de Beverwaard valt op dat de wijk ten opzichte van het gemiddelde van Rotterdam, zeer laag scoort op de objectieve voorzieningen en de subjectieve binding. De wijk scoort daarentegen zeer hoog op de objectieve openbare ruimte.

Lage sociale binding

Het is daarom ook niet verwonderlijk dat de wijk in het Wijkprofiel ook laag scoort op de ervaren sociale binding. De binding in de sociale index gaat over de verbondenheid die bewoners hebben met hun buurt en met de stad. Ook geeft het een beeld van de betrokkenheid en verantwoordelijkheid die bewoners voelen en nemen voor hun directe leefomgeving.

Binnen de sociale index zit er een groot verschil tussen de objectieve index van de binding van de bewoners met hun buurt en stad en de subjectieve ervaren binding aan de hand van interviews.

Dit komt doordat er een verschil zit in de methode van de meting van beide indexen.

Zo is de objectieve meting gebaseerd op het aantal mutaties

binnen de wijk, dus het aantal verhuisbewegingen en de woonduur. Nu kan deze meting een vertekend beeld geven omdat bij een lange woonduur en weinig verhuisbewegingen wordt verondersteld dat de bewoner niet verhuist omdat de bewoner tevreden is met de wijk. Ten eerste zegt dit nog niets over de betrokkenheid van de bewoner met de wijk, zo kan het zijn dat de woning voldoet aan de wensen van de bewoner, maar dat deze nauwelijks contact heeft met zijn directe omgeving. Ten tweede kan het ook zijn dat de bewoners helemaal niet tevreden is, en wel degelijk een verhuishens heeft. Al is de bewoner daar om bepaalde redenen, bijvoorbeeld financiële, niet toe in staat. Bijvoorbeeld uit straatgesprekken met bewoners uit de wijk Charlois bleek inderdaad dat sommige bewoners tegen hun zin in blijven wonen vanwege de lage woonlasten. Of dat de woning op zich wel voldoet, maar dat deze bewoner nauwelijks participeert in wijk- en buurt initiatieven. En dat er van een bewoner met een sterke sociale binding geen sprake is.

De subjectieve meting bevestigt dit beeld. Deze geeft vooral aan hoe trots de bewoners zijn op hun buurt. En vertrouwen hebben in de toekomst van de stad en de de verwachte vooruitgang en vertrouwen hebben in het gemeentebestuur en de gebiedscommissie. De indicatoren zijn een oordeel op het buurtgevoel en het stadsgevoel. Het blijkt dat deze door de bewoners als zeer negatief wordt ervaren.

Doordat de huizenprijzen in de wijk relatief laag zijn, is dit ook een aantrekkelijke wijk geworden voor minder financieel draagkrachtigere bewoners. Juist in deze groep zitten ook de meest

kwetsbare bewoners. Zo zijn er relatief veel alleenstaande ouders, is het opleidingsniveau laag, liggen de inkomens laag en kampt de wijk met een hogere werkloosheid. Veel van deze bewoners zijn dan ook afhankelijk van ondersteunende subsidies en maken gebruik van het wijkcentrum en het winkelcentrum van de Beverwaard om toch aansluiting te vinden in deze samenleving. Dit zijn buiten de basisscholen en speeltuinen om, de enige plekken in de wijk waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.

Weinig voorzieningen

Zoals uit het Wijkprofiel blijkt scoort de wijk laag op de nabijheid van de basisvoorzieningen in de buurt. Het gaat hier om:

- winkels voor de dagelijkse boodschappen
- sport- en speelvoorzieningen
- onderwijsvoorzieningen
- eerstelijns zorgvoorzieningen
- openbaar vervoer en
- winkelproblematiek, zoals leegstand

Veel van deze basis voorzieningen in de Beverwaard staan onder druk. Zo heeft het wijkcentrum in activiteiten de afgelopen jaren steeds verder moeten inkrimpen. Zo is de bibliotheek verdwenen en wordt het wijkcentrum niet meer gebruikt voor buitenschoolse activiteiten.

Het winkelcentrum heeft momenteel te maken met veel leegstand, waardoor de aantrekkelijkheid van het winkelgebied aangetast wordt.

Voor de afwezigheid van binnen-sportvoorzieningen en de winkelproblematiek zoals de leegstand zijn de grootste boosdoeners die de score flink naar beneden halen.

Door het gemis van een sportzaal zijn de bewoners aangewezen op faciliteiten buiten de Beverwaard. Behalve dat bewoners hierdoor niet echt de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan de sportieve activiteiten binnen hun wijk, missen ze ook het sociale aspect van de saamhorigheid die sportverenigingen normaliter te bieden hebben. Ook een sterke link en identiteit met de Beverwaard ontbreekt hierdoor. Dus er is geen sprake een netwerk van sportverenigingen binnen de Beverwaard, die zouden kunnen zorgen voor een sterkere sociale binding.

Dat het wijkcentrum en het winkelcentrum flink hebben ingeboet aan activiteiten en allure komt ook naar voren uit gesprekken met bewoners. In een artikel uit het Metronieuws van 10 februari 2016 worden enkele bewoners gevraagd naar hun beleving van de voorzieningen. Hierin komt naar voren dat er veel behoefte is aan gezelligheid. En dan met name een plek of een omgeving die uitnodigt om er te verblijven en andere mensen te ontmoeten. Voor het complete interview wordt verwezen naar de bijlage 1.

Overige zaken die naar voren komen

De Beverwaard is een doelgebied voor onderzoek (Programma 'Gezond IJsselmonde') naar de **gezondheid** onder de bewoners, met name kinderen. Zo blijkt uit het Wijkprofiel dat sommige bewoners van de Beverwaard minder gezond zijn, ze gaan vaker naar de dokter, en geven hun eigen gezondheid een lage waardering ten opzichte van bewoners uit de rest van Rotterdam. Ook onder de kinderen in de Beverwaard is bijvoorbeeld meer sprake van

welvaartsziekten zoals obesitas. (Brug, L. ten, 2017) Deze lage ervaren gezondheid komt door een ongezonde leefstijl waarbij er sprake is van structureel ongezonder eten en te weinig beweging. Het ontbreken van goede rolmodellen hierin helpt hierin ook niet echt. (Brug, L. ten, 2017)

Toch is er een lichtpuntje. Zo geven ten opzichte van de vorige meting minder bewoners aan dat zij een slechte gezondheid ervaren. Zo gaat het dus de goede kant op met de gezondheid, maar het blijft een focuspunt die niet uit het oog verloren mag worden.

Ook kampt de wijk met een grote groep **vroegtijdig schoolverlaters** en hebben minder mensen een startkwalificatie.

Verder bleek uit vraaggesprekken met de kleuterleidsters van kinderopvang Kiddoozz dat zij uitdagende buitenschoolse activiteiten voor kinderen van boven de 10 jaar missen in de Beverwaard.

Een ander gemis is dat geen voortgezet onderwijs voorzieningen zijn in de wijk. Uit een presentatie van wijkagent Mark Jurgens uit de Beverwaard, ontstaan problemen met jongeren vooral op het moment dat zij naar het voortgezet onderwijs gaan. Want op dat moment gaan ze weg uit de wijk en komen sommige in aanraking met foute vrienden via het voortgezet onderwijs.

Ben Meertens, coördinator wijkgebouwen van PIT010, die de organisatie die de welzijn organiseert vanuit het huidige wijkcentrum 'de Focus' gaf aan dat het gebouw toe is aan groot onderhoud. En niet meer voldoet aan de gebruikerswensen van deze tijd.

Ook de het gezondheidscentrum toe aan groot onderhoud en zelfs vernieuwing van het pand. Dit bleek uit een gesprek met locatie manager Mieke van der Geest.

Ook heeft de Beverwaard te kampen met weinig bezoekers, vanwege de geïsoleerde ligging van de wijk aan de rand van Rotterdam-Zuid achter de snelweg A16. Volgens de coördinator wijkgebouwen van PIT010 Ben Meertens wordt de deelgemeente IJsselmonde niet voldoende betrokken bij activiteiten in de Beverwaard. Dit heeft volgens hem te maken met de geïsoleerde ligging van de wijk aan de rand van Rotterdam en de fysieke afscheiding door de snelweg A16.

1.3 Onderzoeksvraag

De Beverwaard is een wijk met een grote groep kwetsbare bewoners die in een overlevingsmodus zitten om rond te komen. Deze groep is erg afhankelijk van extra hulp en heeft ook een grote behoefte aan een sociaal netwerk die kan dienen als vangnet. Plekken in de wijk waar bewoners elkaar ontmoeten, een netwerk opbouwen en die bewoners-initiatieven vanuit de wijk faciliteren zijn hiervoor essentieel. Ook het imago-probleem van de wijk als een onveilige wijk met relatief hoge criminaliteit, en de komst van het asielzoekerscentrum in de 'achtertuin' van de Beverwaard en de achteruitgang van de kwaliteit van het winkelcentrum en het wijkcentrum, dragen eraan bij dat de bewoners zich het buitenbeentje van Rotterdam voelen.

Aan de hand van de geopperde probleemstelling volgt de volgende onderzoeksvraag:

Hoe kunnen de basisvoorzieningen in de Beverwaard behouden blijven en beter bijdragen aan een sterkere sociale binding onder de bewoners en een positief imago voor de wijk?

Deelvragen

Deze onderzoeksvraag is uit één te zetten in verschillende deelvragen.

Welke voorzieningen zijn er nu in de wijk en hoe kunnen deze gewaarborgd blijven en/of beter aansluiten op de behoeften van de bewoners?

Kan het programma en het ontwerp bijdragen aan een verenigingsstructuur binnen de Beverwaard?

Zijn er voorzieningen die mogelijk interessant zijn voor de Beverwaard en die ook bezoekers van buiten de wijk kunnen aantrekken en kan zo'n functie ook bijdragen aan een positief imago van de wijk?

Hoe is de wijk opgebouwd en waar liggen de hotspots in de wijk waar de bewoners elkaar ontmoeten?

Welke plekken in de wijk worden onvoldoende benut en zijn interessant voor een uiteindelijke programmatische en architectonische ingreep?

Hoe kunnen programmatische vermenging van functies en betere ruimtelijke voorwaarden ervoor zorgen dat de ontmoeting nog meer gestimuleerd wordt en bijdraagt aan een sterkere sociale binding onder de bewoners?

Hoe kan het architectonische ontwerp bijdragen aan een

laagdrempelig en uitnodigend karakter en de nieuwsgierigheid van passanten prikkelen om naar binnen te stappen?

Hoe kunnen de verschillende gebruikers van het gebouw wel met elkaar in contact komen zonder last van elkaar te hebben?

1.4 Onderzoeksmethoden

Er zijn verscheidene methoden ingezet en bronnen geraadpleegd om dit onderzoek gestalte te geven. De drie belangrijkste zijn de geraadpleegde literatuur, plananalyses en observaties in het veld. Met deze methoden ontstaat er een beeld van de Beverwaard vanuit verschillende invalshoeken, waarvan enerzijds de literatuur veel theorie aanlevert en de observaties veel meer vanuit de ervaringen van de bewoners zelf uit gaan. De onderzoeksrapporten van de Gemeente Rotterdam leveren vooral veel statistieken die soms een beeld schetst die niet overeenkomt met de observaties en interviews.

Om een beeld te krijgen van de Beverwaard is uitgebreid gekeken naar de demografische onderzoeksrapporten van de Gemeente Rotterdam. Maar ook naar het Wijkprofiel, een scorekaart van de wijk die de Gemeente in staat stelt om alle wijken van Rotterdam met elkaar te vergelijken op bepaalde thema's. Op basis hiervan zijn er ook een aantal beleidsrapporten zoals het Uitvoeringsplan Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ) en het Gebiedsplan IJsselmonde. Deze verschaffen veel informatie over de problematiek in de wijk en de wijze waarop de Gemeente hiermee om wilt gaan. Verder zijn er ook andere bronnen geraadpleegd zoals krantenartikelen, boeken, blogs, magazines en afstudeerrapporten van collega studenten.

De plananalyses van voorbeeldprojecten en ontwerpen zijn vooral gebruikt om te definiëren welke ruimtelijke elementen er generiek bruikbaar zijn voor de uiteindelijke ontwerp

opgave die uit dit onderzoek voortvloeit. Tussen deze plananalyses zijn behalve de goede voorbeelden ook gekeken naar minder geslaagde ontwerpen en ideeën.

Ik heb regelmatig de Beverwaard bezocht, in eerste instantie in het kader voor het gezamenlijke onderzoek "Kindvriendelijk Beverwaard" voor de vakoefening. Hiervoor hebben mijn collega-student Ferry Barnhoorn en ik een analyse gemaakt van alle speelplaatsen in de Beverwaard en hebben we gekeken naar de kindvriendelijkheid van de Beverwaard. Er is voor dit onderzoek veelvuldig teruggegrepen op de vele observaties en interviews met bewoners, kinderen, peuterspeelzaalleidsters, winkелеigenaren en contactpersonen van de welzijns- en zorgorganisaties in de Beverwaard. In het eerste kwartaal kreeg ik de kans om mee te helpen met het programma 'Gezond in IJsselmonde', wat gericht is op de gezondheid van

kinderen van de basisschool. We hebben met deze kinderen door de wijk gelopen en van hun geleerd over wat zij van de wijk vinden, waar ze als obstakels ervaren en waar hun favoriete speelplekken zijn en waarom. Verder heb ik meegedaan met een project "Kansrijke Wijken" waarbij we een week lang kinderen van de basisschool verspreid door Rotterdam hebben mogen interviewen. Samen met deze kinderen hebben we maquettes gemaakt van hun droomwijken en dan vooral welke spelelementen hier dan in zouden moeten komen.

1.5 Opbouw rapport

Dit onderzoeksrapport bestaat uit drie delen. Het eerste deel zal voornamelijk het historisch perspectief van de Beverwaard belichten en hoe de Gemeente beleid probeert te voeren. Vervolgens zal het onderzoeksdeel zich vooral toespitsen op het imago van de Beverwaard, de voorzieningen en de rol die de ontmoeting tussen bewoners speelt voor de sociale cohesie binnen de wijk. Het laatste deel gaat in op de ruimtelijke voorwaarden die nodig zijn om deze ontmoeting te stimuleren en biedt concrete handvatten die gebruikt kunnen worden in het hieropvolgende ontwerpproces.

Omdat dit onderzoek vanuit de locatie is benaderd en niet zozeer vanuit een voorgestelde thematiek, zal er eerst worden ingezoomd op de Beverwaard als woonwijk. Door kort in te gaan op de stedenbouwkundige methodiek die is gebruikt voor het opzetten van de wijk en de beleidsvisies van de gemeente Rotterdam op de Beverwaard, worden de achtergronden voor dit onderzoek neergezet.

In het onderzoeksdeel wordt hier verder op ingehaakt door te kijken naar de kwetsbaarheid onder huidige bewoners en hoe deze invloed hebben op het negatieve imago van de wijk. Ook zal er worden ingezoomd op het huidige voorzieningenpeil in de wijk, of dit aansluit bij de behoeften onder de bewoners en of er mogelijkheden zijn voor bovenwijkse voorzieningen in de Beverwaard. De randvoorwaarden die de ontmoeting onder bewoners stimuleren sluiten het onderzoeksdeel af.

In het deel over de ruimtelijke voorwaarden wordt een handvat aangeboden naar hoe de vastgestelde ontmoeting bevorderd kan worden door middel van ruimtelijke elementen in het architectonisch ontwerp. Hiervoor worden onder andere de wijkcentra verder ontleedt in een typologie studie en wordt er al verder ingezoomd op een specifieke locatie binnen de Beverwaard.

Tot slot worden in de conclusies de onderzoeksvragen beantwoord en zal er een programmatische vertaling van de opgave worden weergegeven.

DEEL 2: BEVERWAARD

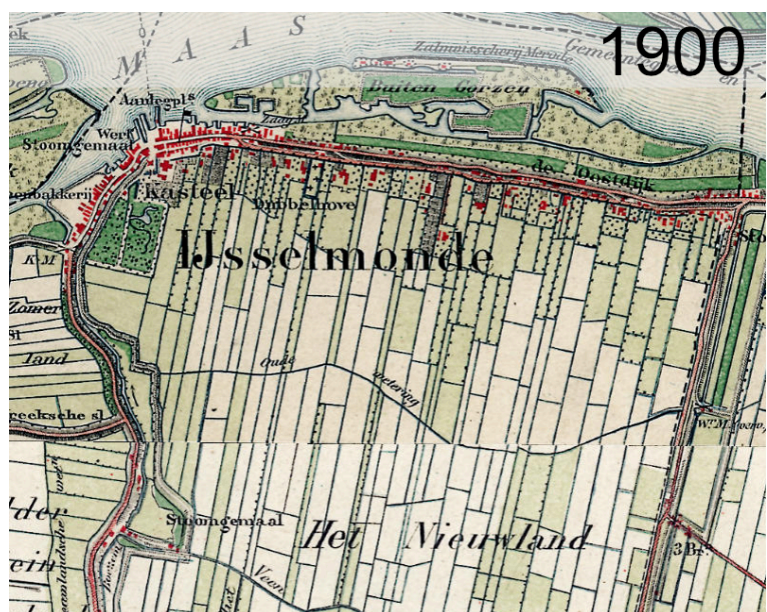
2.1 Nieuwe woonwijk op Zuid

De Beverwaard is een relatief jonge wijk welke eind jaren '70 en begin jaren '80, is ontworpen en ontwikkeld volgens een nieuwe stedenbouwkundige opzet. Volgens deze 'bloemkool-structuur' is uitgegaan van een kleinstedelijke opzet met veel lage woningen die zodanig zijn georganiseerd dat er een dorps karakter ontstaat. Dit wordt nog eens extra versterkt door de geïsoleerde ligging van de wijk achter de snelweg A16 aan de buitenrand van Rotterdam. Ondanks deze dorpse eigenschappen heeft de wijk al vanaf het begin te kampen met veel problemen die juist inherent zijn aan groot-stedelijke probleemwijken.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de onstaansgeschiedenis van de Beverwaard en de ontwikkeling van de wijk tot wat deze nu is geworden. Hierbij wordt een analyse gemaakt van de stedenbouwkundige uitgangspunten die voor het ontwerp indertijd genomen zijn. Ook wordt er een analyse gegeven van de infrastructuur, het woningaanbod en de aanwezige voorzieningen in de wijk.

Beverwaard: Nieuwe woonwijk op Zuid

Voor de komst van deze nieuwe wijk was het hele gebied voornamelijk landbouwgebied, met aan de Maas achter de Oostdijk het dorpje IJsselmonde. Vanaf 1437 werd de polder IJsselmonde bedijkt en geschikt gemaakt voor landbouw. Aan de Oostdijk lagen de boerderijen met daarachter de lang uitgestrekte landbouwkavels, volgens het pijpenla principe. De hoofdafvoer van het water in deze polder ging over de Oude Wetering (nu Oude Watering). Van het dorpje IJsselmonde is alleen het koetshuis wat toebehoorde aan een groot kasteel is nog een laatste overblijfsel van deze tijd. (Horstink 2004)

Kaart van het gebied omstreeks 1900.

Tot aan de Tweede Wereldoorlog zijn er geen grote ontwikkelingen in het gebied en is IJsselmonde heel lang een zelfstandige buurgemeente van Rotterdam. Dit verandert door de grootschalige annexatie in 1941 door de gemeente Rotterdam van verscheidene buurgemeenten, waaronder de gemeente IJsselmonde.

Deze annexatie was nodig omdat Rotterdam te maken had met acute woningnood vanwege het bombardement in 1940. Daarnaast is er al een trend gaande van stadsuitbreiding door Rotterdam vanwege de groei van de stad. (Wikipedia 27-02-2017)

Na de Tweede Wereldoorlog was er behoefte aan veel nieuwe woningbouw en zijn er grootschalige wederopbouwprojecten gestart. Dit resulteerde in de wijken Lombardijen en Groot-IJsselmonde waarbij er een afwisseling was van laagbouw en hoogbouw. Een andere belangrijke ontwikkeling was de bereikbaarheid van Rotterdam en de toenemende mobiliteit van mensen door de auto, die steeds betaalbaarder werd. Zo was er behoefte aan een rondweg rondom Rotterdam die de stad bereikbaar maakte. Al tijdens de annexatie van IJsselmonde werd er een weg aangelegd dwars door de polder Oost-IJsselmonde (met onder andere het gebied van de huidige Beverwaard) om Rotterdam beter te verbinden. Deze weg werd in 1967 opgeschaald tot de Rijksweg 16 (nu A16) en aangesloten op de eerste Van Brienoordbrug. Deze Rijksweg heeft nog heel lang gefungeerd als barrière voor de stadsuitbreiding. Pas toen Groot-IJsselmonde helemaal volgebouwd was, werd er gekeken naar de mogelijkheden van het gebied aan de andere kant van de snelweg.

Kaart van het gebied omstreeks 1960.

Kaart van het gebied omstreeks 1975.

Promotie-kaart voor de Beverwaard.

Beverwaard - nieuwe woonwijk op Zuid

Omstreeks 1974 werd het studierapport "Beverwaard" gepubliceerd, hierin werd een eerste aanzet gegeven voor een ontwerp van een nieuwe woonwijk. Hier was behoefte aan omdat er een grote leegloop was in de binnenstad door stadsvernieuwing, waarbij de woonbestemming werd verminderd ten behoeve van ruimte voor werk en ontspanning in het centrum. Ondanks dat er ook eerdere studies waren gedaan naar de geschiktheid van het gebied voor industrie, is er toch gekozen om er een nieuwe woonwijk te bouwen. De doorslag gaf dat het gebied niet toegankelijk genoeg was voor industrie en dat het wel voldoende kwaliteiten had voor een woonbestemming. Tevens was de acute noodzaak voor goedkope woningen zeer bepalend voor deze beslissing. (Horstink 2004)

Ondanks de voortvarendheid waarmee werd gestart met de bouw, waren er al in een vroeg stadium problemen om nieuwe bewoners te vinden voor deze wijk. Dit had te maken met de hoge rente standen eind jaren '70 en '80 en doordat er niet goed was nagedacht over een gevarieerd woningaanbod.

Stedenbouwkundige uitgangspunten

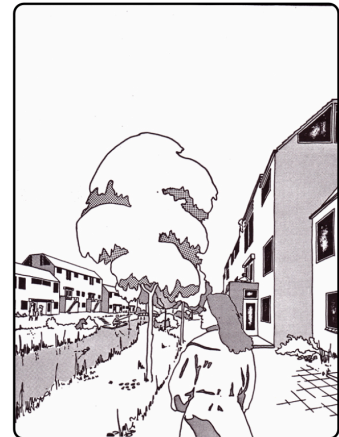
In samenwerking met de dienst Stadsontwikkeling van de gemeente Rotterdam, verscheidene woningbouwverenigingen en deskundigen, zijn door de Voorburgse bureau's Drenth & Tetters en Mol & Reijenga het stedenbouwkundige plan voor de wijk ontworpen. Hiervoor gebruikte men de zogenaamde SAR-methodiek (Stichting Architecten Research),

tegenwoordig het Open Bouwen. Volgens deze methodiek ging men uit van een duidelijke opzet, in dit geval werd deze ontleend aan de bestaande kavel-structuur, met daarin 'afwijkingen' in het plan zoals pleintjes en parkjes. Idee hiervan is dat de opzet niet te rigide wordt en dat er hierdoor een gevarieerde omgeving ontstaat met diverse aspecten van het wonen voor ogen, zoals werken, spelen, leren, ontspannen en ontmoeten. Dit mondde uit in het idee van een 'stedelijk woonmilieu'. Belangrijk was dat er voor de bewoners veel ruimte zou zijn voor inspraak in de indeling van de woningen en het faciliteren van eigen initiatieven, zoals het opzetten van een eigen bedrijf, het inrichten van een peuterspeelzaal tot het organiseren van buurtfeesten. (Horstink 2004)

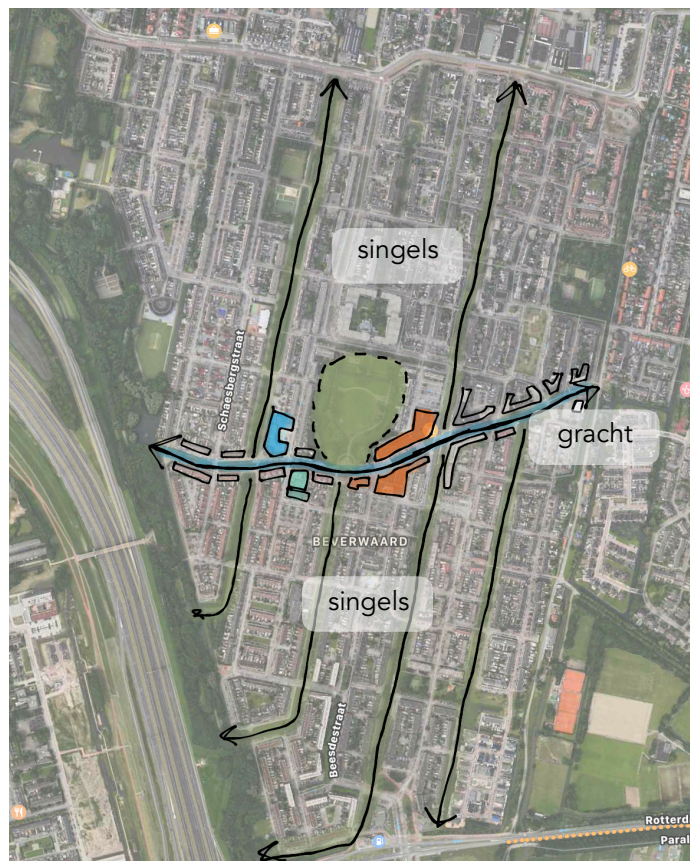
gracht

singel

Perspectivische ontwerpschetsen.

Stedelijke elementen in de stedenbouwkundige opzet.

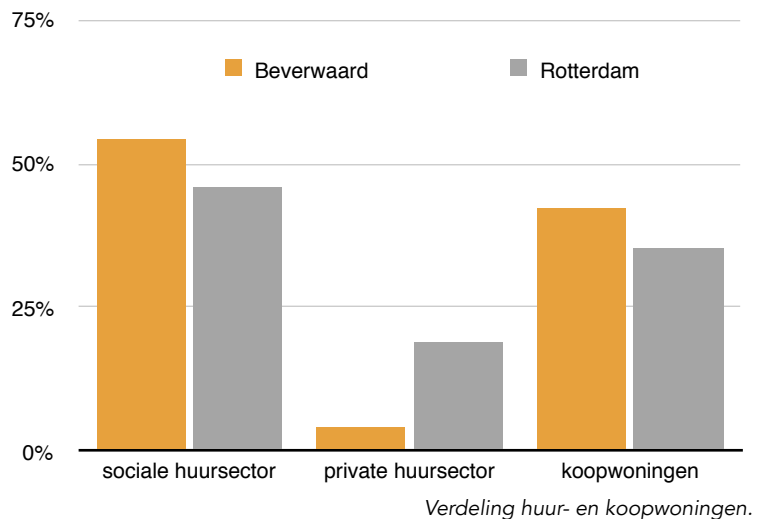
De opzet van de wijk is ontleent aan de bestaande kavel-structuur, met slootjes die uitmonden op de Oude Wetering, de hoofdafvoer die hier al eeuwen ligt. De slootjes zijn verbreed tot singels, waar de woningen aan gelegen zijn. De Oude Wetering is omgedoopt tot een gracht die door het midden van de woonwijk van oost naar west loopt. De belangrijkste wijkvoorzieningen, zoals het multifunctionele wijkcentrum met bibliotheek, winkels, scholen en een groot centraal gelegen wijkpark, zijn aan deze gracht gesitueerd. Hierdoor hebben de voorzieningen ook een centrale ligging in de wijk. (Horstink 2004)

Door de structuur gebaseerd op het bestaande agrarische landschap, ontstaat er een heldere wijkstructuur met centraal gelegen voorzieningen. Door de afwisseling van groene elementen, water, bebouwing en door het ontbreken van hoogbouw ontstaat er een wijk met een dorps karakter. Toch zijn ook de singels met hun waterpartijen en groen, barrières in de wijk. Daarom zijn de afgelopen jaren deze waterpartijen al teruggedrongen.

Het plan was om de wijk geleidelijk aan in fasen te bouwen volgens vijf deelplannen. In deelplan één was het idee om een hoge dichtheid van woningen te realiseren waarin er weinig ruimte was voor de auto. In die tijd was de auto nog niet zo prominent aanwezig als in de jaren erna, daardoor was het idee van deelplan één al vrij snel achterhaald. Zodoende zijn de daaropvolgende deelplannen meer afgestemd op het toegenomen autobezit. Waarbij de eerste bewoners waren aangewezen op de voorzieningen van de naastgelegen wijk Bolnes van de gemeente Ridderkerk. Pas in de latere fasen werden de

wijkvoorzieningen gebouwd. Maar nog steeds maken bewoners van de Beverwaard gebruik van voorzieningen, zoals sportfaciliteiten, in de wijk Bolnes. In 1978 werd begonnen met deelplan één aan de oostzijde van het gebied tegen Bolnes aan. Gevolgd door de deelplannen twee en drie die tegen het eerste deel werden aangebouwd. Zo kreeg de nieuwe wijk al snel gestalte. Maar de wijk kreeg te maken met opstartproblemen als gevolg van leegstand. Door de hoge rentestanden in de jaren '70 en '80 bleken de huurwoningen niet financieel aantrekkelijk voor de beoogde doelgroep.

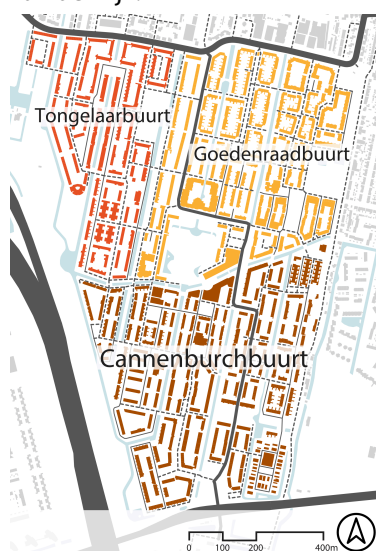
Veel mensen zagen de stap naar deze wijk aanvankelijk niet zitten. Dit had onder andere ook te maken met de verhouding sociale huur woningen en koopwoningen. Die in de eerste drie deelplannen 80-20% was. Zo werden er voor de laatste twee deelplannen wijzigingen aangebracht in de opzet en aanbod van de woningen door meer koopwoningen te realiseren en over te stappen op geschakelde laagbouw in plaats van gestapelde. Deze verschillen in woningen typologieën zijn nog steeds goed te zien in de wijk. Tegenwoordig is de verhouding tussen sociale huur en koopwoningen in de Beverwaard ongeveer 50-50%. (Horstink 2004)

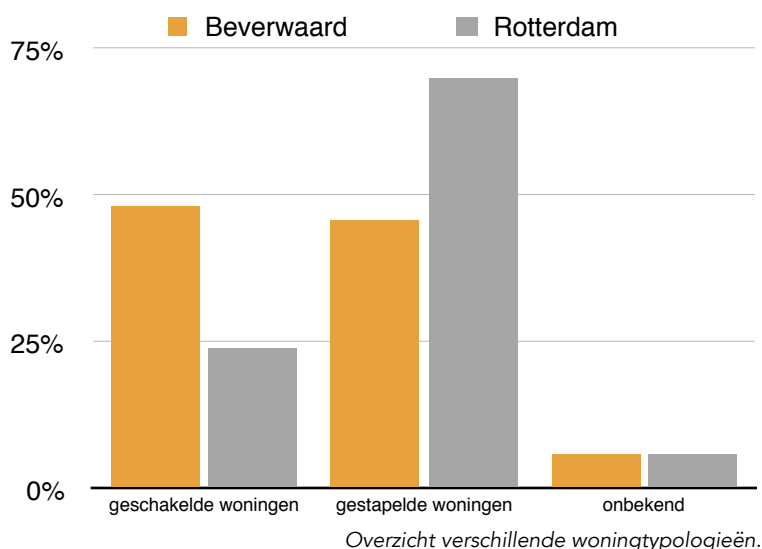
Kaart van het gebied omstreeks 1980.

De wijk is tegenwoordig opgedeeld in drie buurten. Boven de Oude Watering de westelijk gelegen Tongelaarbuurt en in het oosten de Goedenraadburt. En ten zuiden van de Oude Watering ligt de Cannenburchbuurt. Hierbij zit ook woonwagenveld de Kievit bij inbegrepen. De buurtnamen en straatnamen zijn overgenomen van kastelen en landgoederen. Voorbeelden hiervan zijn kasteel Cannenburch in Vaassen Gelderland, kasteel Tongelaar in Gassel in Noord-Brabant en kasteel Goedenraad bij het dorpje Eys in Limburg.

Doordat de eerste deelplannen voornamelijk gestapelde woningen bevatte, zijn deze ook veelal terug te vinden in de Goedenraadburt en het oostelijk deel van de Cannenburchbuurt. De Tongelaarbuurt bevat voornamelijk geschakelde woningen. Doordat er bij de laatste twee fasen is bijgestuurd op meer geschakelde woningen is de verhouding nu ongeveer 50-50%. Hierdoor ligt de hoeveelheid gestapelde woningen een stuk lager dan het gemiddelde van Rotterdam. Ook zijn de gestapelde woning-appartementen maar opgebouwd uit maximaal vier bouwlagen. En zijn er geen flatgebouwen in de Beverwaard te vinden. Wat weer bijdraagt aan het dorps karakter van de wijk.

Overzichtskarta van de buurten.

Wegenstructuur

De Beverwaard is opgezet als een 'bloemkoolwijk'. Dit houdt in dat er een strikte hiërarchische verdeling is in de straten door deze wijk. Zo is er een doorgaande hoofdroute, die vertakt in toegangswegen naar de verschillende buurten. Al is deze in een later stadium uitgebreid en geaccentueerd om de ontsluiting te verbeteren.

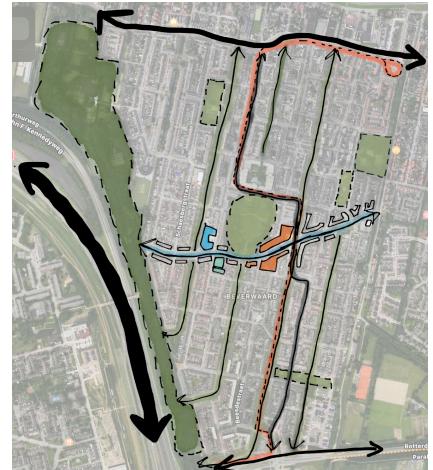
De buurten zijn gevarieerd en bestaan uit woonsingels en hofjes. Parkeren gebeurt op sommige stukken in deze hofjes. Maar op sommige plekken zijn deze autoluw gemaakt en is er ruimte voor speelplekken.

Om de nieuwe wijk goed aan te laten sluiten op de stedelijke infrastructuur kwam er een tramlijn. Aangezien de Beverwaard de buitenste wijk is aan de Oost kant van Rotterdam-Zuid is hier ook het eindpunt van deze tram en is er later ook een grote tramremise gebouwd aan de zuidkant van de Beverwaard. Deze is goed te zien vanaf de A16. Omdat de wijk vooral is ingericht op het gebruik van auto's is de tramlijn voldoende en rijden er geen bussen door de wijk. Alleen aan de noordzijde over de Oostdijk en de zuidzijde over de Groeninx van Zoelenweg. Hierdoor wordt ook de wijk verkeersluw gehouden.

Omdat de ideeën over wonen en het bouwen van woonwijken in die tijd was veranderd kreeg de nieuwe wijk juist alleen laagbouw. Er zijn dus ook geen hoge gebouwen in de wijk te vinden en er zijn ook geen oriëntatie punten in de wijk aanwezig.

Zo bestaat de wijk voor een groot deel uit eengezinshuizen met maximaal vier bouwlagen, tuintjes aan de achterzijde en parkeer ruimte in de straat. Daarnaast zijn er de gestapelde

woningen die via een directe buitentrap in verbinding staan met de straat.

Promotie-kaart voor de Beverwaard.

Kaart met de infrastructuur van de wijk.

2.2 Beleid gemeente Rotterdam

De gemeente Rotterdam probeert ondanks de beperkte financiële middelen toch beleid te voeren. Vooral wijken zoals de Beverwaard, die te kampen hebben met sociale achterstanden, kunnen vanuit de gemeente op extra aandacht rekenen. Belangrijke pijlers in dit beleid zijn investeringen in werk, wonen en onderwijs. Vooral voor probleem-gebieden zoals die in Rotterdam-Zuid te vinden zijn, geeft de gemeente aan dat er op deze pijlers nog flinke stappen gezet moeten worden. Daarom heeft de gemeente diverse uitvoeringsplannen opgesteld, waaronder het Gebiedsplan IJsselmonde en het daarop aansluitend Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ). In deze planvorming wordt er vanuit de behoeften een concrete aanpak gehanteerd. Deze wordt beschreven in het Plan van Aanpak Beverwaard.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de inhoud van deze uitvoeringsplannen en wordt er gekeken op welke concrete punten er met met dit onderzoek en de oplossingen hierop ingehaakt kan worden. Kortom, welke randvoorwaarden worden er gesteld in de uitvoeringsplannen die bijdragen aan de haalbaarheid voor een nieuw uitgebreid activiteitscentrum voor de Beverwaard?

- Nieuw Rotterdams Welzijn (2016-2019)
- Plan van Aanpak Beverwaard 2016

Daarnaast is er nog de Kindvriendelijke Wijken Monitor uit 2010, die al wel enigszins gedateerd is. Maar nog wel interessante beleidsmatige invalshoeken bevat voor vooral de kinderen en jongeren in de Beverwaard en IJsselmonde.

Om tot een goed overzicht te komen worden de drie hoofdpijlers, namelijk **werk**, **wonen** en **onderwijs** aangehouden. Deze pijlers komen ook aan bod in de volgende beleidsprogramma's:

- Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ) Uitvoeringsplan 2015-2018
- Gebiedsplan IJsselmonde 2015-2018

Kindvriendelijke Wijken Monitor (KIWI Monitor 2010)

In 2008 heeft de gemeente Rotterdam elf pilotwijken uitgekozen om door middel van het 'Programma Kindvriendelijke Wijken' de buitenruimte te verbeteren. De Beverwaard was één van deze pilotwijken. Er waren een aantal beleidsthema's benoemd ter verbetering van de kindvriendelijkheid. Waaronder (verkeers)veiligheid, jeugdvoorzieningen, binding, omgevingsfactoren, wonen en imago.

In de Kindvriendelijke Wijken Monitor (KIWI Monitor) wordt anno 2010 een eerste voortgangsmeting weergegeven om te kijken naar de effecten van deze verbeterprojecten. Ondanks dat deze meting uit 2010 al enigszins gedateerd is, is het interessant om te kijken welke problemen op het gebied van kindvriendelijkheid werdenesignaleerd en welke aanpak men voor ogen had om deze aan te pakken. En heeft deze aanpak circa acht jaar later nog steeds zijn vruchten af geworpen?

KIWI enquête onder jongeren
Één van de thema's zijn de jeugdvoorzieningen. Als startpunt van het KIWI Programma op het gebied van de jeugdvoorzieningen is er in 2008 een enquête gehouden onder jongeren van 12-16 jaar. Hierbij zijn circa 900 jongeren geïnterviewd.

De meeste opvallende uitkomsten uit deze enquêtes zijn:
Tweederde van de jongeren missen plekken in de buurt waar ze dingen kunnen doen en de meeste jongeren vinden dat er in hun buurt te weinig activiteiten voor hen worden georganiseerd en dat er te weinig mooie en

rustige plekken zijn om elkaar te ontmoeten;
65% van de jongeren weet een buurthuis of jongerencentrum in hun buurt te vinden en van deze jongeren weet 66% wat er te doen is. Hiervan is ongeveer de helft tevreden met het aanbod.
Allochtone jongeren weten beter de weg naar een buurtcentrum dan hun autochtone leeftijdsgenootjes;
Wat verder vooral gemist wordt zijn een sportschool, een fitnessruimte en een feestruimte;
Allochtone meisjes missen vaak een plek om thuis dingen te doen;
60% van de jongeren heeft interesse in kunst en cultuur, 45% doet 'creatieve activiteiten' buiten schooltijd, 58% van de allochtone jongeren vindt dat de school meer kunst en cultuur moet aanbieden;
Ruim 50% doet aan sport. Voetbal, zwemmen, basketball en fitness zijn het meest populair;
Jongeren in de oude stadswijken zijn meer sociale levensgenieters, jongeren in de buitenwijken houden meer van ontspannen ('chillen') en 'groene dingen'.

Kindvriendelijk programma Beverwaard

In de Beverwaard heeft de aanpak zich gericht op de kwalitatieve verbetering van het recreatieve groen, de sportvoorzieningen en de speelplaatsen. Zo zijn er trapveldjes en buitensportvoorzieningen bijgekomen en is er een begin gemaakt met de Waterspeeltuin. Welke nu nog te vinden is in buitenspeeltuin van speeltuinvereniging de Stormpolder.
Er is ingezet om de schoolpleinen geschikt te maken voor meervoudig gebruik (wijkpleinen), dit houdt in dat ze ook na schooltijd toegankelijk zijn en zodanig zijn ingericht dat er verschillende activiteiten kunnen

plaatsvinden. Zodoende kunnen de pleinen beter benut worden als ankerpunt voor kinderen, jongeren en ook ouders.

Om kinderen meer bewust te maken van verkeer in hun wijk hebben kinderen een veilige speel- en schoolroute 'Ieder zijn groen' ontwikkeld. Ook is er een nieuw verkeerscirculatieplan ontwikkeld. Toch is hier niet zo heel veel winst voor de wijk te behalen, omdat de Beverwaard al vrij hoog scoort op het gebied van Veiligheid, dit komt mede door de het geringe aantal verkeersslachtoffers.

De drie basisscholen in de Beverwaard hebben samengewerkt om meer naschoolse activiteiten voor kinderen aan te bieden. Zo was er de mogelijkheid voor twee uur extra leertijd per week en is er ingezet op een facultatief naschools activiteitenaanbod. Voor de jongeren is er in heel IJsselmonde ingezet op een nieuwe methodiek voor het jongerenwerk. Al gaat het hier om kleine aanpassingen waarbij het vooral gaat om het verbeteren van de communicatie tussen jongeren en jongerenwerkers. Ook is getracht de samenwerking tussen de politie en het jongerenwerk te verbeteren.

Ook is er middels een website 'Hier is plek zat', een online platform opgezet waarbij kinderen kunnen aangeven wat zij in hun buurt leuk, gevaarlijk, saai of vies vinden. Aan de hand van reacties worden dan openluchtworkshops georganiseerd waarbij er naar concrete oplossingen wordt gezocht. Deze worden tentoongesteld in de trefpunten in de wijk.

Conclusies KIWI Monitor 2010

Na twee jaar bleek dat in de Beverwaard de op enkele beleidsthema's de wijk iets kindvriendelijker is geworden, maar niet voldoende om van een blijvende vooruitgang te kunnen spreken. Dit kwam doordat de wijk op andere gebieden lager scoorden, waaronder meer overlast en omdat de wijk minder schoon is. In zeven van de andere pilotwijken was wel sprake van vooruitgang. Toch kan het uitblijven van resultaat ook te maken hebben doordat de speerpunten waarop de Beverwaard zich heeft ingezet, pas recentelijk zijn doorgevoerd. De voortgangsmeting is te snel na het invoeren van de verbeteringen uitgevoerd.

Acht jaar na het uitvoeren van het KIWI programma is de Waterspeeltuin nog steeds in gebruik bij de buitenspeeltuin Stormpolder. Zeker in de zomerperiode trekt deze betaalde speeltuin (€0,50) veel kinderen, soms wel 200 op één dag volgens de beheerder van de speeltuin. Maar andere initiatieven zoals de website 'Hier is plek zat' zijn er niet meer. Het is niet duidelijk of dit is vanwege gebrek aan belangstelling. Of dat kinderen via andere kanalen inspraak hebben op hun speeltuinen in de wijk. Ook zijn de schoolpleinen van een aantal basisscholen afgesloten na schooltijd, en daardoor niet meer in gebruik als wijkplein. En het activiteitenaanbod voor kinderen buiten de basisscholen en buitenschoolse opvang om, is zeer beperkt in de Beverwaard. Het wijkcentrum 'de Focus' neemt hier geen prominente rol in.

Plan van Aanpak Beverwaard 2016

Met de komst van de vluchtelingen opvang aan de Edo Bergsmaweg ten zuiden van de Beverwaard, is vanuit de gemeente Rotterdam het 'Plan van Aanpak Beverwaard' opgesteld. Doel van dit plan van aanpak is dat er aangestuurd wordt op een soepele instroom van de vluchtelingen in de Beverwaard. Daarnaast worden er concrete verbeterpunten uit Gebiedsplan IJsselmonde overgenomen. De aanpak richt zich op het verbeteren van de veiligheid, schoon houden van de buitenruimte, het opknappen van de wijkvoorzieningen en

BEVERWAARD

maatregelen ter verbetering van de werkgelegenheid en het bestrijden van de armoede.

Dit heeft geresulteerd in een aantal maatregelen, waaronder het inrichten van een politiepост in het wijkcentrum en het houden van spreekuren. Het wijkcentrum kreeg ook een verfbeurt en er werd wifi aangelegd en nieuwe werkplekken. Ook wordt de leegstand in het winkelcentrum minder zichtbaar gemaakt door de leegstaande winkelunits te splitsen en goedkoper aan te bieden.

Verder wordt er ook onderzocht of er een extra gymruimte mogelijk is in de Beverwaard. Momenteel is er maar één gymzaal die wordt

aangeboden voor verhuur. En er is het zaaltje in het wijkcentrum de Focus.

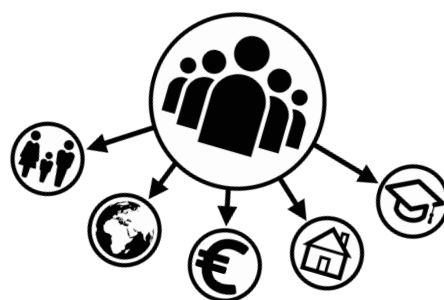
Conclusie

Uit de plannen blijkt dat er veel problemen worden aangekaart, en dat er op een aantal speerpunten wordt ingezet om deze problemen aan te pakken. Toch houden deze plannen geen grote wijzigingen voor de Beverwaard in. Zo zal de hoofdfunctie van de wijk nog steeds gericht zijn als woonwijk. Door de lage huurprijs van de sociale woningbouw blijft de wijk aantrekkelijk voor de minder draagkrachtige bewoners. Hierdoor wordt de kwetsbaarheid van de bewoners mondjesmaat aangepakt en zijn er geen hele grote verbeteringen te verwachten. Daarnaast wordt er niet ingezet op het aantrekkelijker maken van de Beverwaard op andere vlakken zoals ontspanning, werk en onderwijs. Het blijft een uithoek van Rotterdam waar niet zo veel te doen is.

DEEL 3: ONDERZOEK

3.1 Kwetsbaarheid bewoners

In de Beverwaard wonen ten opzichte van Rotterdam relatief meer bewoners die niet meer kunnen aanhaken in een samenleving die steeds meer inspeelt op het individu. Deze kwetsbaarheid van de bewoners komt naar boven in de bewoners-statistieken, zoals in het Wijkprofiel, van de Beverwaard op vlakken zoals de inkomens, werkloosheid, gezinssamenstelling en scholing. Daarnaast zijn er ook nog andere zaken, zoals de leeftijdsdemografie en etnische achtergrond van de bewoners die interessant zijn om een beeld te krijgen van de bewoners van de Beverwaard.

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de bewoners van de Beverwaard en waar de kwetsbare punten onder de bewoners liggen.

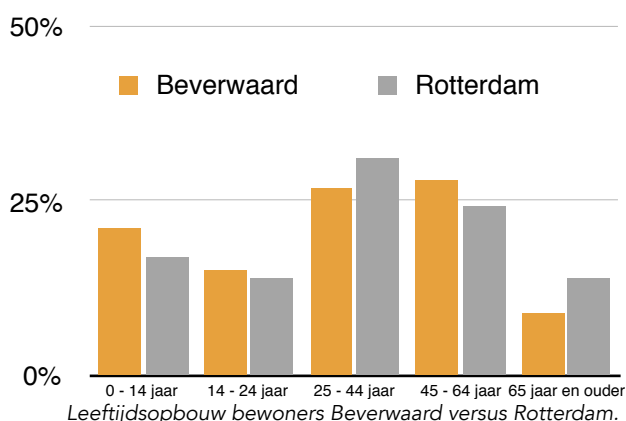
Veel gezinnen

Omdat de Beverwaard is toegespitst op gezinnen wonen er dus in vergelijking met de rest van Rotterdam meer kinderen. Ook is de leeftijdsgroep tussen de 45 tot 64 jaar meer vertegenwoordigd in

Reden hiervan is dat een deel van deze groep de ouders zijn van de grote groep kinderen. Maar de ouders zouden dan ook meer vertegenwoordigd moeten zijn in de groep van 25 tot 44 jaar, wat in de Beverwaard niet het geval is. De wijk niet specifiek gericht op ouderen, wat weer te zien in het lage aantal bewoners van 65 jaar en ouder.

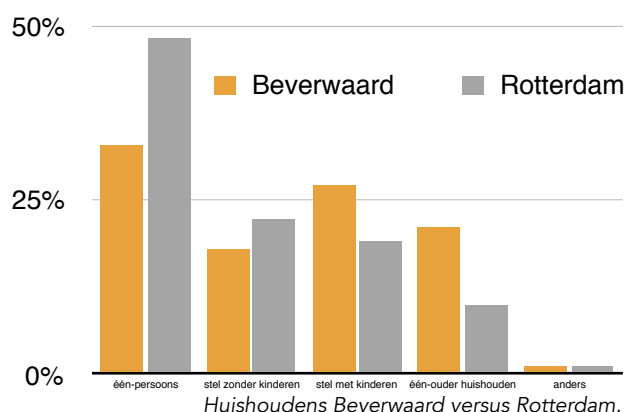
Ook qua huishoudens valt het hoge aantal gezinnen binnen de wijk op. Waarbij vooral het aantal één-ouder huishoudens erboven

dan stelletjes met kinderen. Dit duidt op een grotere kwetsbaarheid van deze grote groep waarbij één ouder het huishouden bestiert en minder sociaal vangnet heeft bij het opvangen van tegenslagen binnen het huishouden. Ook zijn er meer kinderen die opgroeien in een situatie met gescheiden ouders.

de Beverwaard.

uitsteekt. Zo zijn er bijna net zoveel één-ouder huishoudens

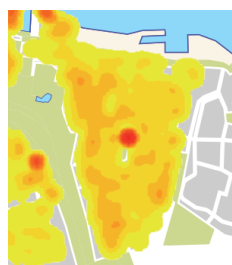
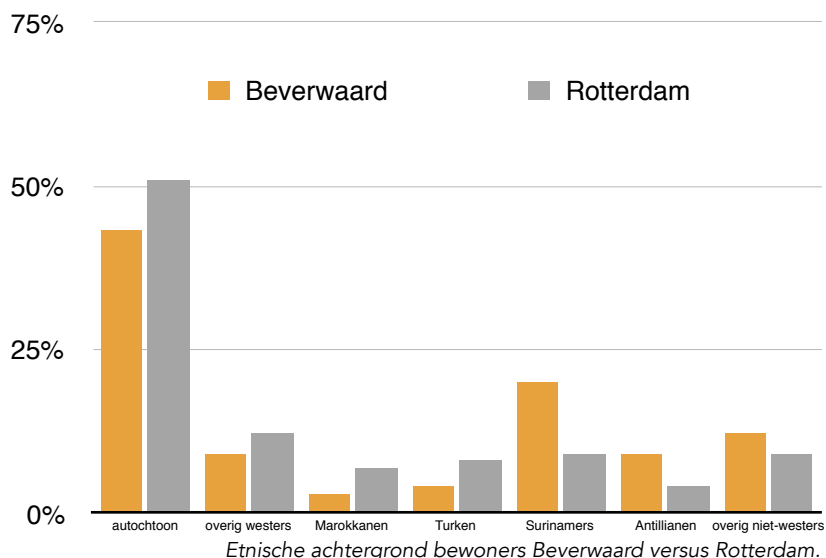
Diversiteit van etnische bevolkingsgroepen

In de Beverwaard zijn vooral de Surinaamse en Antilliaanse bevolkingsgroepen sterk vertegenwoordigd. bijvoorbeeld andere culturen, zoals de Hindoestaanse, Islamitische of andere religieuze groepen,

is deze sociale cohesie veel meer aanwezig.

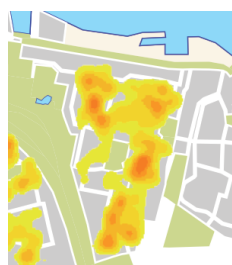
Hetzij volgens bepaalde normen en waarden. Maar bij individuele problemen kan hij of zij vaak terugvallen op het vangnet binnen zo'n organisatie. Bij een groot deel van de autochtone bevolkingsgroep zijn deze sociale groepen minder vanzelfsprekend.

De familieband is wat losser, en de sociale binding vind vooral plaats via werk, sportverenigingen of andere verenigingen. Tevens zijn we door het gebruik van social media en door onze verhoogde mobiliteit minder afhankelijk van de sociale contacten binnen onze directe leefomgeving. Dit maakt deze groep een stuk kwetsbaarder op het moment dat het financieel niet meer kunnen bijdragen aan de activiteiten. En we terug moeten vallen op onze directe omgeving.

autochtoon

Kaarten met daarop de spreiding van de bewoners van de Beverwaard per etnische achtergrond. Kaarten zijn afkomstig van de Veldacademie.

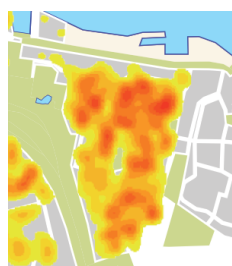
overig westers

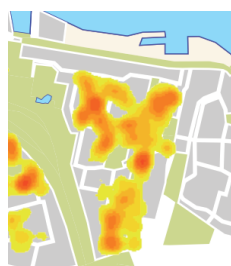
Marokkanen

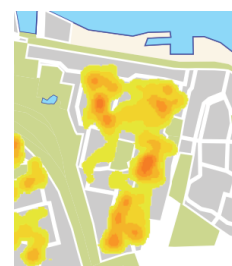
Turken

Surinamers

Antillianen

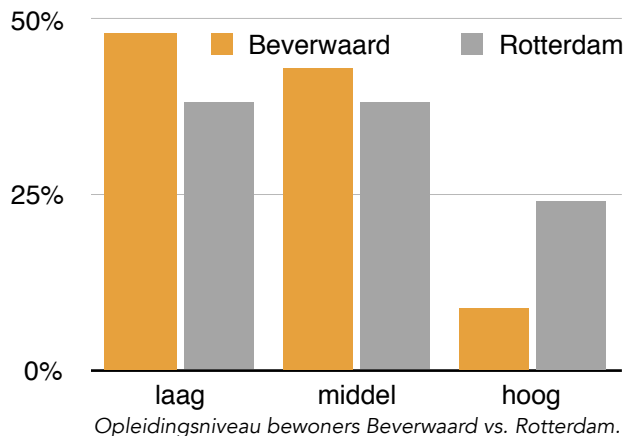
overig niet-westers

Laag opleidingsniveau

In de Beverwaard is het opleidingsniveau van de bewoners relatief laag. Dit komt vooral door het ontbreken van de groep hoger opgeleiden, waardoor het gemiddelde flink lager uitvalt.

Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van deze groep hoger opgeleiden is dat de wijk niet aantrekkelijk genoeg is voor hen. En dat zij wel de financiële middelen hebben om in een aantrekkelijkere wijk te wonen.

Het ontbreken van deze groep maakt dat de wijk wordt getypeerd als een echte volkswijk.

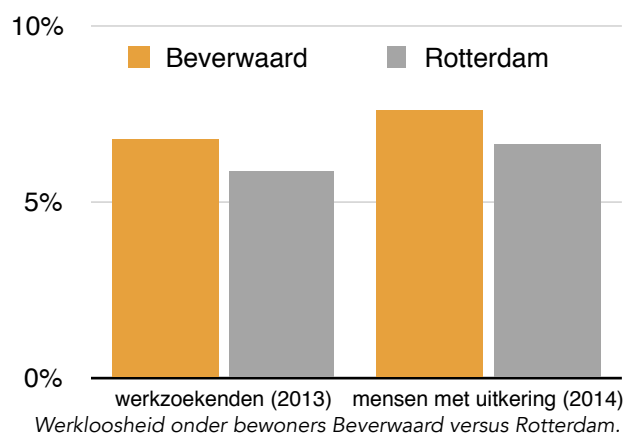
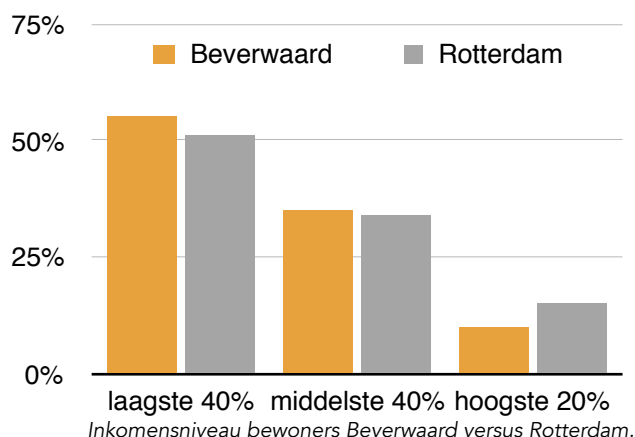
Lage inkomens en hoge werkloosheid

De kwetsbaarheid van de bewoners komt vooral tot uiting in de statistieken over de inkomens en de werkloosheid onder de bewoners.

Ook hier is hetzelfde patroon als bij het opleidingsniveau herkenbaar. De groep met de hogere inkomens is significant lager dan in de rest van Rotterdam.

Ook het aantal huishoudens wat afhankelijk is van een bijstandsuitkering en het aantal werkzoekenden ligt een stuk hoger dan in de rest van Rotterdam.

Vooraf onder de jongeren zijn er relatief veel werkzoekenden. Dit komt onder andere vanwege het hoge aantal jongeren zonder startkwalificatie, die daardoor de aansluiting missen op de banenmarkt omdat ze minder aantrekkelijk zijn voor bedrijven. (Gebiedsplan IJsselmonde 2015 - 2018)

PvdA en Leefbaar Rotterdam

Tot slot is het ook interessant om te kijken naar de politieke voorkeuren in de Beverwaard. Vooral omdat dit ook wat zegt over de beeldvorming van de Beverwaard.

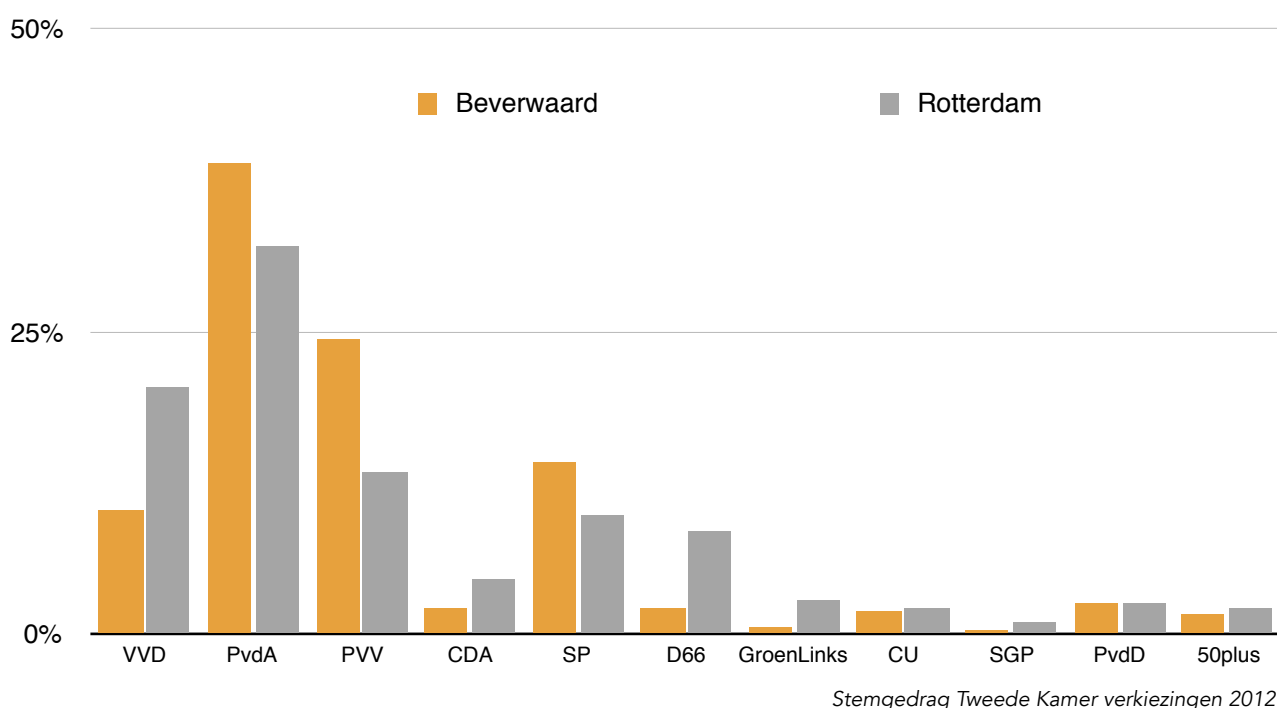
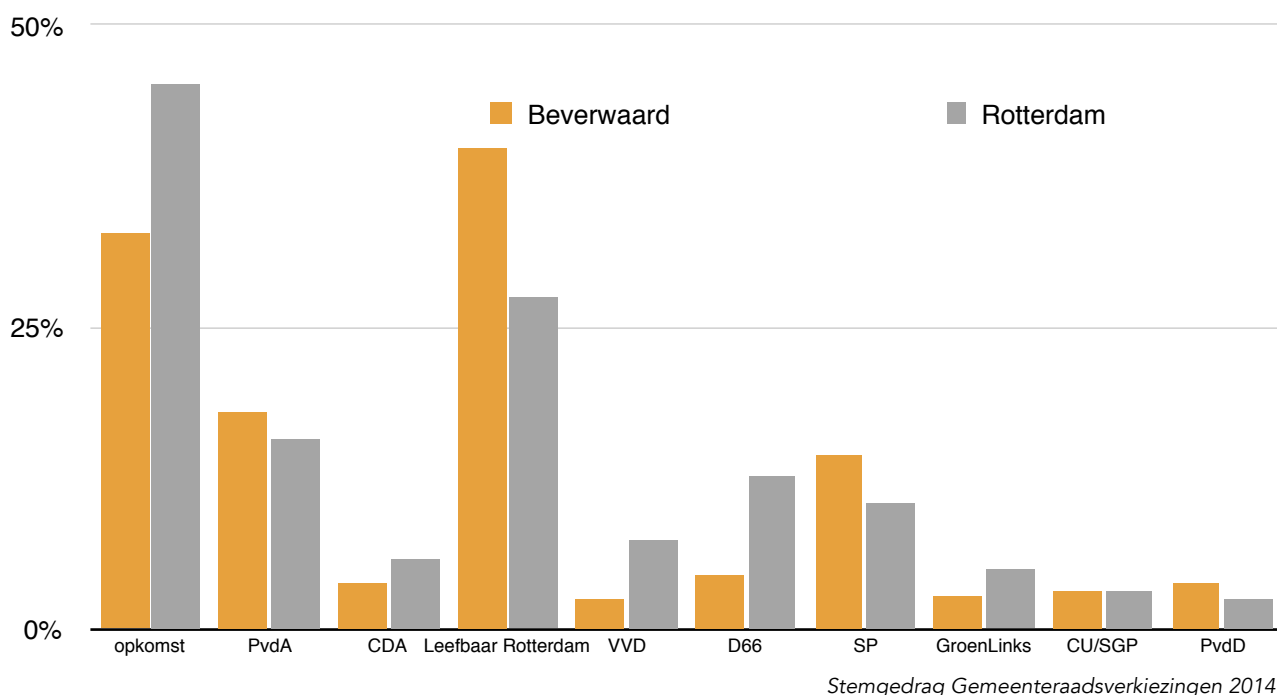
Zo ligt de opkomst bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 2014 erg laag. Wat duidt op weinig

betrokkenheid bij de Rotterdamse gemeentepolitiek. De partijen die ondanks de erg lage opkomst goed scoorden waren in 2014 de PVDA, SP en vooral Leefbaar Rotterdam als absoluut grootste partij in deze wijk.

Ook bij de uitslagen van de Tweede Kamer verkiezingen in 2012 komen deze partijen als grootste uit de bus, met dan de PVV in plaats van het lokale

Leefbaar Rotterdam. Partijen zoals de VVD, D66 en GroenLinks scoren erg laag in deze wijk.

Het zijn juist de arbeiders, socialistische en populistische partijen die hoog scoren.

Een legende uit de Beverwaard: Dwight Pollack (1978 - 1999)

Doordat de Beverwaard nog weinig bestaansgeschiedenis heeft zijn er ook weinig bekende personen die een connectie hebben met deze wijk.

Uitzondering hierop is de in 1999 overleden basketballer Dwight (Dimitri Ramon) Pollack. Dwight is opgegroeid in de Beverwaard en is op jonge leeftijd gescout om te gaan spelen in de NBA (National Basketball Association) in de Verenigde Staten. In 1999 overleed hij aan een hartstilstand ten gevolge van suikerziekte. Dwight had veel vrienden met wie hij heeft gebasketbald uit de Beverwaard. Daarom wordt nog jaarlijks ter nagedachtenis aan Dwight de Dwight Memorial Day georganiseerd bij de plek van het Dwight Pollack monument, het basketbalveld waar hij vroeger basketbal op speelde. (dichtbij.nl)

SWOT analyse Beverwaard

In het onderstaande overzicht is een SWOT analyse gegeven over de Beverwaard. Hierin worden de sterke- en zwakke punten, kansen en bedreigingen tegen elkaar afgezet. Deze analyse kan gezien worden als een samenvatting of conclusie van de voorgaande hoofdstukken en als een startpunt voor het formuleren van het programma voor het architectonische ontwerp.

sterke punten		zwakke punten	
• aantrekkelijke wijk voor gezinnen, het is een kindvriendelijke wijk met veel speelplaatsen en autoluwe woonerven • 67% van de bewoners geeft aan zich in hoge mate in te willen zetten om de wijk te verbeteren		• lage ervaren sociale binding • voorzieningen staan onder druk, komt tot uiting in de oplopende leegstand in het winkelcentrum • er heerst een gevoel van onveiligheid • wijk heeft een slecht imago: criminaliteit • weinig activiteiten voor kinderen/jongeren vanaf 10 jaar • laag opleidingsniveau • laag inkomensniveau • veel vroegtijdige schoolverlaters 17% • drempelige bereikbaarheid vanwege snelweg A16	
• veel kinderen en jongeren, inzetten op jongeren met een startkwalificatie is wenselijk • diversiteit aan culturen (vooral Surinamers en Antillianen)		• door terugtrekkende overheid staan de wijkvoorzieningen onder druk	
kansen		bedreigingen	

Conclusie

De Beverwaard is vooral een wijk met veel gezinnen. Maar het hoge aantal één-ouder gezinnen verraadt dat er geen sprake is van een 'traditionele' gezinswijk waarbij er twee ouders zijn. Het gemis aan hoger opgeleiden, mensen met hogere inkomens en de politieke voorkeuren bevestigen het beeld van de Beverwaard als een 'volkswijk'.

Dat de wijk vooral wordt bewoond door de financieel minder draagkrachtigere mensen heeft ook vooral te maken met het woningaanbod, wat in de Beverwaard vooral voorziet in woningen in de lagere prijsklasse.

Ook is de wijk qua voorzieningen, afgelegen liggen ten opzichte van het centrum van Rotterdam en vanwege het nog altijd slecht

imago van de wijk niet interessant voor de hoger opgeleiden die meer te besteden hebben.

Daarom zijn de voorzieningen in deze wijk vooral afgestemd op de behoeften die er liggen onder de kwetsbare groep bewoners. Dat betekent dat luxe winkels er niet zijn in het winkelcentrum. En dat het wijkcentrum vooral ook een plek is waar bewoners terecht kunnen voor hun problemen, bijvoorbeeld het politie spreekuur op donderdag is daar een voorbeeld van. Ook instanties zoals 'House of Hope' en het 'Leger des Heils' richten zich op deze kwetsbare groep bewoners.

In het volgende hoofdstuk zal worden ingegaan op de beleidsplannen van de gemeente

Rotterdam. En waar zij verbeter mogelijkheden zien.

3.2 Voorzieningen

De Beverwaard heeft door het beperkte voorzieningen aanbod maar weinig plekken voor samenkomst en waar activiteiten plaatsvinden. Dit komt doordat de primaire functie van de wijk is gericht op wonen. Daardoor zijn alle andere voorzieningen in de wijk hier ondersteunend aan. De schooltjes liggen nog enigszins verspreid over de wijk, al liggen ze toch wel redelijk dicht bij de Oude Watering. Verder liggen alle andere voorzieningen, zoals het wijkcentrum, het park en het winkelcentrum aan de Oude Watering.

De meeste wijkvoorzieningen, zoals het wijkgebouw en het winkelcentrum liggen aan de Oude Watering die midden door de wijk ligt. Ook zijn er een drietal parkeerpleinen rondom zijn gecentreerd in het midden van de wijk, rondom het winkelcentrum en het Schinnenbaanpark. Hier zijn ook drie parkeerpleintjes gesitueerd zodat het winkelcentrum en de voorzieningen goed bereikbaar zijn met de auto.

Iets verderop in de winkelstraat, ligt het wijkgebouw de Focus gesitueerd. Deze staat iets los van de winkelstraat vanwege de woningen die ertussen zijn gesitueerd. Het kan zijn dat dit aanvankelijk bedoelt was om de commerciële functies fysiek los te koppelen van de publieke functies. Het

Winkelgebied

De winkels zijn gesitueerd langs de Oude Wetering, een kunstmatig aangelegde kanalenreeks die bij de associatie moet opwekken met die van een historische grachtenlaan. Er is ruimte in het winkelcentrum voor twee grote winkels, van het formaat van een buurtsuper. Heel lang hebben hier ook twee supermarkten gezeten, een Hoogvliet en de Lidl. Maar de laatste is in 2014 vertrokken en deze winkelruimte staat nu leeg. Verder zijn er diverse winkels in het winkelgebied, waaronder een drogist, bloemist, kledingwinkel, dierenwinkel, snackbar, café, bakkerij, toko, giftshop, opticien en een Chinees restaurant. Wat verder opvalt is dat veel winkelunits leeg staan en een tijdelijke invulling hebben zoals knutselruimte of als opslag.

Verder zijn de winkelvoorzieningen in de winkelstraat in de Beverwaard vooral gericht op het aanbieden van de noodzakelijke levensproducten, van een shopping beleving is hier dus geen sprake. Daarvoor wordt de Keizerswaard gebruikt of het winkelgebied in het centrum van Rotterdam. Hierdoor heeft het winkelcentrum van de Beverwaard vooral een functie als wijkvoorziening. Vooral de supermarkt heeft een sociale functie omdat hier bewoners, zowel kinderen, volwassenen en ouderen elkaar ontmoeten. Daarnaast is er de cafetaria die de gehele dag geopend is, vooral tijdens lunchtijd komen hier bewoners langs. Ook kinderen van 10 jaar en ouder. Het winkelgebied heeft zo rond 2000 een flinke facelift ondergaan.

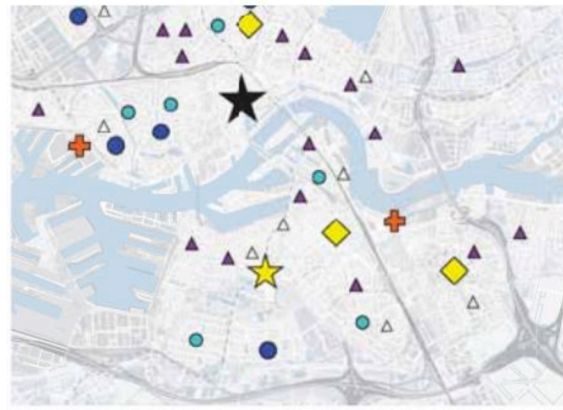
Overzichtskartaal winkelgebied Beverwaard.

Impressie winkelgebied Beverwaard.

Het winkelcentrum van de Beverwaard heeft volgens de Stedelijke Detailhandelnota Rotterdam 2012 de status van een Buurtwinkelcentra/steunpunt. Dit betekent dat de voorzienende functie die het winkelcentrum voor de wijk heeft wordt erkend en dat deze voldoende draagvlak heeft in de wijk om te kunnen blijven voortbestaan.

In deze nota zijn alle winkelkernen van Rotterdam-Zuid tegen het licht gehouden, bij een aantal van deze kernen wordt gekeken of de winkels kunnen worden omgezet naar bedrijfsruimten voor ondernemers. Ondanks dat de primaire winkels in de Beverwaard zullen blijven bestaan, komt het winkelgebied wel met leegstand en zou er ook hier naar alternatieve invullingen gekeken moeten worden om de aantrekkelijkheid van het winkelgebied te waarborgen. (Ruimtelijk perspectief Rotterdam Zuid 2014)

*Toekomstige detailhandelstructuur Rotterdam
bron: Stedelijke Detailhandelnota Rotterdam 2012*

Legenda

- ▲ Buurtwinkelcentra/steunpunt
- Wijkwinkelcentra (klein)
- Wijkwinkelcentra (groot)
- ◆ Stadsdeelcentra (klein)
- ★ Stadsdeelcentra (regionaal)
- ★ Stadscentrum
- ✚ Perifere en grootschalige concentraties

Geen religieuze gebouwen

Opvallend is dat er geen religieuze gebouwen aanwezig zijn in de Beverwaard. Dit wil niet zeggen dat er geen gelovige mensen in de Beverwaard wonen, maar dat zij bijvoorbeeld het wijkgebouw 'de Focus' gebruiken als plek om zich te organiseren. Of dat de religieuze samenkomst plaatsvindt op plekken buiten de wijk.

Wel zegt het iets over de tijd waarin de wijk gebouwd werd. En vooral de doelgroep waarvoor deze wijk werd gebouwd. Zo was er omstreeks 1980 al een flinke terugloop in het aantal kerkbezoekers, vooral in de stad. (Becker 2006)

En was de Beverwaard vooral ontworpen als 'socialistische' arbeiderswijk.

Basisscholen

Ondanks dat er geen kerken zijn gebouwd in de Beverwaard, is er nog wel iets terug te vinden van de verzuiling in de wijk. Namelijk bij de verschillende basisscholen. Zo zijn er drie basisscholen:

- De Barkentijn (openbare basisschool)
- De Regenboog (Katholieke basisschool)
- De Parel (Protestantse basisschool)

Zowel de Barkentijn en de Regenboog hebben twee vestigingen met een onderscheidt tussen de onderbouw en bovenbouw.

Verder zijn er diverse kinderdagverblijven en buitenschoolse opvangvoorzieningen verspreidt door de wijk. De twee meest prominente aanbieders voor zowel BSO en KDV zijn Kiddoozz en SKOIJ (Stichting KinderOpvang IJsselmonde). Ook is er een basisschool en kinderopvang voorziening voor de kinderen van het recentelijk in gebruik genomen asielzoekerscentrum.

Basisschool de Regenboog en de Parel aan de Oude Watering.

Wijkgebouw

Iets verderop aan de Oude Watering ligt het wijkgebouw. Dit gebouw is pas gebouwd tijdens één van de laatste deelplannen en is een belangrijke ontmoetingsplek voor de bewoners van de Beverwaard. Verder is het ook een plek waar bewoners initiatieven op kunnen zetten en gebruik kunnen maken van de faciliteiten. Door de jaren heen zijn er wel wat dingen veranderd in het aanbod en de activiteiten die het huisvest.

Zo was er in de eerste plannen alleen een theaterzaaltje. Later is er nog een zaaltje bijgebouwd waar ook wat meer sportieve activiteiten gehouden kunnen worden. Het wijkcentrum is vooral bedoeld voor de wijk, bewoners uit andere wijken komen er niet. Althans, dit zegt Ben Meertens, coördinator wijkgebouwen PIT010.

Wijkgebouw de Focus in de Beverwaard.

Gezondheidscentrum

Achter het wijkcentrum ligt het gezondheidscentrum van de Beverwaard. Deze ligt dus niet direct aan de Oude Watering, maar aan de parkeerplein aan de Boxbergenstraat. Dat het gezondheidscentrum wat meer afgelegen ligt heeft te maken met het wat meer private karakter van het gebouw. In het Gezondheidscentrum zitten verschillende huisartsen en fysiotherapeuten, zowel voor kinderen als voor volwassenen. En op de begane grond zit een apotheek.

Ook het gezondheidscentrum is bedoeld voor de bewoners van de wijk. Wel maken mensen die zijn verhuisd naar Groot-IJsselmonde nog gebruik van dit centrum.

Ouderenzorg

Er zijn twee wooncomplexen voor ouderen in de Beverwaard.

Sportverenigingen

Er zijn geen sportverenigingen in de Beverwaard. Dit komt onder andere door het ontbreken van de voorzieningen hiervoor. Toch doen veel kinderen in de Beverwaard wel aan sport, bij sportclubs in de naastgelegen wijken, zoals Groot-IJsselmonde en Bolnes (gemeente Ridderkerk).

Speeltuinen

Voor de Vakoefening is er een kwantitatief onderzoek gedaan naar de speelvoorzieningen in de Beverwaard. Speeltuinen vormen een belangrijke ontmoetingsplaats voor zowel kinderen als ook ouders. Voor kinderen die nog onder begeleiding van hun ouders de straat op gaan zijn de vele speeltuintjes in de Beverwaard een ontmoetingsplek waar ook ouders elkaar ontmoeten. Kinderen die zelfstandig naar buiten mogen hebben genoeg mogelijkheden in de Beverwaard om te spelen.

Bron: Vakoefeningsverslag

Wat opvalt zijn de vele kleine speelplaatsen voor kinderen die vooral in het noordelijke deel van de wijk verspreid liggen.

Conclusie

Het is jammer dat er geen voorzieningen zijn voor sport. Niet omdat de bewoners, en vooral de kinderen niet aan sport doen. Maar vooral doordat er een eigen verenigingscultuur ontbreekt in de Beverwaard. Dit draagt zeker niet bij aan een sterke sociale binding onder de bewoners van de Beverwaard.

3.3 Ontmoeting

De Beverwaard scoort laag op de sociale binding. Één van de redenen waardoor bewoners deze lage sociale binding ervaren is dat mensen weinig contacten hebben met de buurtgenoten in de wijk. Kortom, de bewoners ontmoeten elkaar niet genoeg om elkaar te leren kennen en om een sociale binding met anderen te ervaren. Dit heeft vooral te maken met afnemen van de plekken die mensen aantrekken en met de kwaliteit van de ontmoetingsplekken in de wijk.

In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op het belang van ontmoeting binnen de wijk en welke rol de kwaliteiten van de publieke ruimte hierin spelen. En welke kwaliteiten zou de publieke ruimte in de Beverwaard moeten hebben om ontmoeting onder de bewoners te stimuleren. Hierbij uitgaande dat het stimuleren van ontmoeting, leidt tot een hogere sociale binding met de wijk. Deze hogere sociale binding leidt uiteindelijk ertoe dat bewoners in staat zijn om een sociaal netwerk op te bouwen, en samen activiteiten kunnen ontplooiën. Hierbij is de plek waar deze activiteiten kunnen worden ontplooid zeer belangrijk, en staat ook centraal in de architectonische oplossing voor dit onderzoek. Het samen initiatief nemen van activiteiten biedt weer mogelijkheden voor andere bewoners om deel te nemen, waardoor de sociale binding binnen de wijk weer verder versterkt wordt.

Wat is ontmoeting en waarom is het belangrijk?

Al in de eerste stedenbouwkundige uitgangspunten voor de wijk, samengevat tot het 'stedelijk woonmilieu', was de ontmoeting tussen de bewoners één van de aspecten die benoemd werd. Men was zich al bewust van het belang van de ontmoeting voor het welzijn van de bewoners van de wijk.

Jan Gehl beschrijft in zijn boek 'Steden voor Mensen' de stad als ontmoetingsruimte. Hij stelt dat voor mensen om zich met hun leefomgeving verbonden te voelen, zij de mogelijkheid moeten hebben om andere mensen gade te slaan en om andere mensen te ontmoeten. Hierbij gaat het bij ontmoeten om het elkaar tegen komen, al dan niet gepland of juist toevallig. Door deze ontmoetingen worden mensen in staat gesteld om informatie over hun mede-inwoners te vergaren. Hoe meer

men weet van een ander, hoe groter de verbondenheid met de ander en des te hoger zal men de sociale binding ervaren. (Gehl 2016)

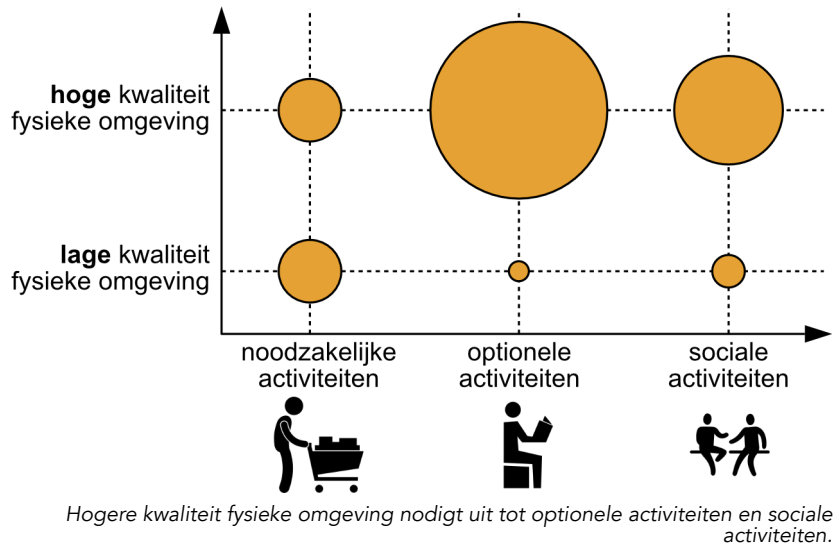
Jan Gehl koppelt de ontmoeting aan de activiteit en aan de kwaliteit van de fysieke omgeving. Waarbij de activiteit aanleiding kan zijn tot de ontmoeting. Er zijn volgens Gehl drie soorten activiteiten. De noodzakelijke activiteiten, zoals het boodschappen doen, kinderen ophalen van school. Hierbij draagt een hoge kwaliteit van de fysieke omgeving nauwelijks wat bij aan de kwantiteit van het aantal activiteiten. Want de mensen zullen toch boodschappen moeten doen om aan eten te komen, het maakt dan niet uit hoe fijn de supermarkt is. Vaak zijn dan ook de prijzen in de supermarkt leidend. Voor optionele activiteiten, zoals ontspanning, sporten, spelen, leren hebben de kwaliteiten van de fysieke omgeving wel een grote invloed op de hoeveelheid mensen die deze zullen

gebruiken. En vanuit deze optionele activiteiten vinden de sociale activiteiten plaats. Ook hier spelen de kwaliteiten van de fysieke omgeving een belangrijke rol in de aantrekkelijkheid om deze te gebruiken. (Gehl 2016)

Ontmoeting wordt dus onder andere gestimuleerd door het aanbieden van activiteiten die aantrekkelijk zijn voor mensen, waarbij gesteld dient te worden dat de aanwezigheid van mensen ook al voldoende aanleiding kan zijn voor een hoge aantrekkelijkheid. En door de kwaliteit van de fysieke omgeving waarin deze activiteiten gefaciliteerd worden.

Activiteiten binnen de Beverwaard die de ontmoeting faciliteren

Men wilde de ontmoeting bevorderen in de Beverwaard door het aanbieden van een verscheidenheid aan activiteiten. De stedenbouwkundige uitgangspunten die werden gehanteerd bij het opzetten van de wijk, waren gericht op een diversiteit aan activiteiten. Hierdoor zou de wijk voor een groot deel voorzien in alle aspecten van leven voor de bewoners van de wijk, zoals wonen, werken en ontspanning. Toch is de Beverwaard uiteindelijk een wijk geworden die vooral gericht is op wonen, met de daarbij ondersteunende winkel-, gezondheid- en onderwijs voorzieningen. Waarbij het onderwijs vooral op kinderen tot 12 jaar is gericht, en er geen aansluiting is op voortgezet onderwijs. Plekken voor georganiseerde ontspanningsactiviteiten, zowel op sport en op welzijnsgebied, zijn ook tanende. Het wijkcentrum 'de Focus' is nog de enige vrij toegankelijke plek voor bewoners.

Al staat het voortbestaan van dit wijkcentrum al enige tijd onder druk. En is het aanbod van activiteiten door de jaren heen gedecimeerd. Verder heeft ook het winkelcentrum te maken met leegstand. Op het gebied van werk speelt de Beverwaard nauwelijks een rol. Er zijn geen kantoren en alleen in het noorden aan de Maas bevindt zich wat industrie, waarbij de binding met de onderliggende wijk er nauwelijks is. Kortom de opzet met een diversiteit aan functies zoals met die voor ogen had, is niet van de grond gekomen waardoor de Beverwaard vooral kan worden getypeerd als een wijk primair gericht op wonen.

Door het ontbreken van een verscheidenheid aan functies die mensen aantrekken, wordt de ontmoeting niet gestimuleerd. De enige plekken die bedoelt zijn voor ontmoeting zijn de noodzakelijke activiteiten, zoals het wegbrengen en ophalen van kinderen van school, kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang. Het boodschappen doen bij de supermarkt in het winkelcentrum. En bij activiteiten op het wijkcentrum 'de Focus'.

De kwaliteit van de fysieke omgeving in de Beverwaard

Aangezien de plekken waar de activiteiten plaatsvinden binnen de Beverwaard beperkt zijn, kan nog wel de kwaliteit van deze plek de ontmoeting stimuleren. Nu vinden er nog wel een aantal noodzakelijke activiteiten plaats, zoals het boodschappen doen, waarvoor de kwaliteit niet heel veel invloed heeft. Maar voor de optionele activiteiten zijn de kwaliteit van de fysieke omgeving wel belangrijk. De fysieke omgeving houdt in dezen onder andere de kwaliteit van de buitenruimte in, maar ook de ruimtelijke kwaliteiten van de binnenomgeving.

Wie gebruiken de ontmoetingsplekken?

Omdat 'mensen mensen aantrekken' zal ook de aantrekkelijkheid van de fysieke omgeving voor een bepaalde doelgroep bepalend zijn wie die plek zal gaan gebruiken. Hierbij kunnen verschillende gebruikersgroepen door de dag heen de plek domineren.

Zo kan bijvoorbeeld het prieeltje in het Schinnenbaanpark gebruikt worden als podium voor grotere georganiseerde bijeenkomsten en festiviteiten. Maar wordt het overdag en vooral 's avonds gebruikt als hangplek voor jongeren. Wat deze plek aantrekkelijk maakt voor deze groep is dat het dakje beschutting biedt. Maar vooral dat vanaf deze plek de jongeren een goed overzicht hebben op het park, ze staan in het zicht. Iets wat voor deze doelgroep belangrijk is, om bekeken te worden.

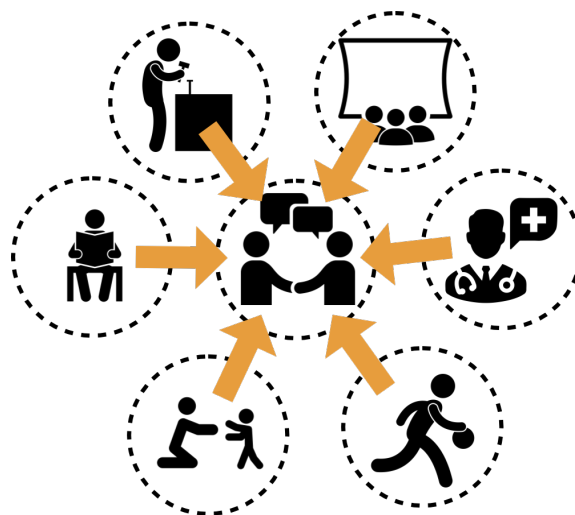
Hangplek in het Schinnenbaanpark in de Beverwaard.

Een ander voorbeeld van wisselende gebruikers zijn de speeltuintjes, waarbij sommige plekken overdag gebruikt worden door kleine kinderen onder begeleiding van de ouders. Nemen na schooltijd de basisschoolkinderen de plekken over. En weer na het uitkomen van de middelbare scholen worden de plekken bevolkt door jongeren. Waarbij vaak het recht van de sterkste telt. Doordat een aantal belangrijke locaties in de Beverwaard, waaronder het winkelcentrum en het centrale park, te kampen hebben met verloop en leegstand. Wordt ook steeds minder duidelijk van wie deze ruimte is en wie de dominante gebruikersgroep is. Zo is er nu de tendens dat deze publiek ruimte steeds meer wordt gedomineerd door hanggroep jongeren, wat het voor andere bewoners minder toegankelijk maakt als gebied om elkaar te ontmoeten.

DEEL 4: RUIMTELIJKE VOORWAARDEN

4.1 Programma

Hoe komt het programma voor het gebouw er uit te zien?

Vanuit de vastgestelde behoeften en uitgangspunten volgt hier het programma.

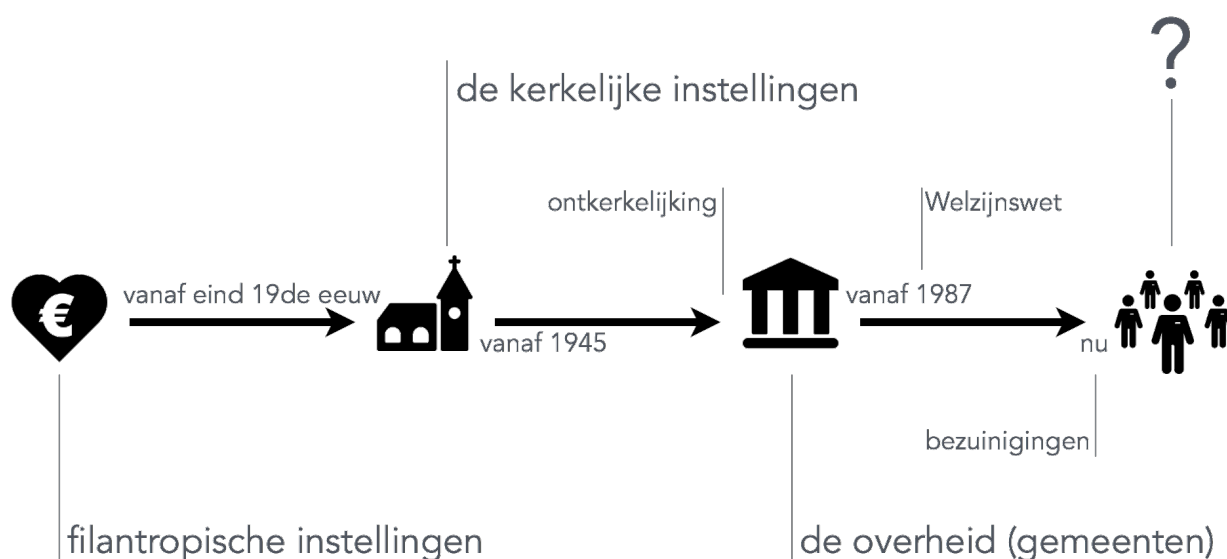
Van Volkshuis naar Wijkcentra

De wijkcentra zoals we die kennen van 10 á 20 jaar geleden zijn niet meer van deze tijd. Dit komt doordat veel gemeenten hebben door de economische crisis hebben moeten snoeien in hun uitgaven en er daardoor minder financiële ruimte beschikbaar is voor welzijnsvoorzieningen in de wijk. Hierdoor ontstaat er weer ruimte voor andere partijen om dit op te pakken. En er wordt nu meer

uitgegaan van eigen initiatief vanuit de bewoners. Er ontstaat een soort van marktwerking op het gebied van welzijnswerk en in het beheer van de wijkcentra. Toch is niet de overheid van oudsher de initiator van welzijnsactiviteiten en voorzieningen. Maar hebben in de vorige eeuw, welgestelde burgers vanuit een filantropische overtuiging de eerste aanzet gegeven voor de toenmalige volkshuizen. Later heeft de Kerk het overgenomen, gevolgd door de overheid. Dus de organisatie en de ondersteuning van de wijkcentra voegen zich naar de

tijdgeest, zoals er tegenwoordig veel meer wordt uitgegaan van eigen initiatief, hetzij van de bewoners zelf, of van commerciële partijen die hier een verdienmodel van weten te maken.

Sinds de invoering van de Welzijnswet in 1987 zijn de gemeenten in Nederland verantwoordelijk voor het financieren van de buurthuizen. Sinds 2012 worden veel buurthuizen afgestoten en gesloten vanwege drastische bezuinigingen bij de gemeenten. Er wordt meer participatie van de burger verwacht, zo draaien veel

Overzicht verschuiving van financiering Volkshuizen en Wijkgebouwen.

buurthuizen op vrijwilligers. Wel wordt het welzijnswerk nog gefinancierd door de gemeente, maar wordt de draaiende houden van de buurthuizen door vrijwilligers gedaan.

Activiteiten aanbod

Het programma aanbod heeft door de tijd heen ook een flinke verandering ondergaan. Waarbij de insteek in eerste instantie lag op volksopvoeding en culturele verheffing, op initiatief van de hogere klassen op filantropische basis. Na de Tweede Wereldoorlog dicteerde de kerken meer de buurthuizen. Maar door de secularisatie verdween ook langzamerhand deze binding. Daardoor nam de overheid middels de

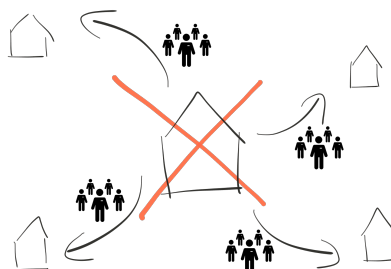
Welzijnswet in 1987 het programma over. En kwam het accent meer te liggen op actiegerichte aanpak en emancipatie en ontplooiing activiteiten. Het idee erachter is dat buurthuizen een essentieel element zijn in de opbouw van de samenleving. Het is een alternatief voor ontmoetingen die aanwezig zijn bij sportverenigingen, bibliotheken en de nog altijd aanwezige kerkelijke structuren. De laatste twintig jaar richten buurthuizen zich ook op als peuterspeelzaal. En bieden ze verschillende educatieve programma's aan, waaronder inburgerings- en alfabetiseringscursussen.

Het buurthuis maakt het mogelijk om voor kleinschalige sportbeoefenaars zich toch lokaal te kunnen verenigen en hun sport te kunnen beoefenen. Of ze faciliteren in de mogelijkheid dat bewoners bijéén kunnen komen. Desalniettemin is er in alle gevallen één gemene deler, namelijk het organiseren van

activiteiten die ontmoeting tussen de bewoners, of specifieke doelgroepen faciliteren en bevorderen. Om toch via het welzijnswerk de activiteiten aan te kunnen bieden, zijn er nieuwe concepten ontwikkeld zoals het 'Buurthuis van de toekomst'.

Concept 'Buurthuis van de toekomst'

In het Buurthuis van de Toekomst worden de activiteiten niet meer onder gebracht in een buurtgebouw, maar verspreid over de faciliteiten van sportclubs, scholen en andere culturele instellingen binnen de wijk. Deze verenigingen stellen dus hun faciliteiten ter beschikking zodat kleine initiatieven toch gehuisvest kunnen worden. Hierbij dienen de beschikbaarheid en toegang tot de ruimte wel goed te worden afgestemd.

Concept 'Buurthuis van de toekomst'.

Voorbeelden van dit nieuwe concept zijn onder andere te vinden in Den Haag, waarbij de gemeente al op grote schaal heeft ingezet op het combineren van wijkfuncties met commerciële functies.

Aldus Raimond de Prez in een artikel uit de Volkskrant, naar aanleiding van het sluiten van buurthuizen: 'Het is pijnlijk, maar we hebben geen keuze', zegt Raimond de Prez (PvdA), die als wethouder in Delft acht buurthuizen sluit. 'We gaan voor de activiteiten, niet voor de stenen. In de overgebleven centra verwachten we meer

zelfredzaamheid van de gebruikers.'

Het probleem voor de Beverwaard is echter, dat deze voorzieningen er niet zijn binnen de wijk.

Waardoor er dus van de bewoners verwacht wordt dat ze zelf op zoek gaan naar alternatieve ruimten buiten de wijk voor hun activiteiten. Juist voor een grote groep bewoners van de Beverwaard is het deelnemen en initiëren van activiteiten buiten de wijk een te grote drempel en haken ze af.

Op een gemeenschap van circa 12.000 bewoners, zou een degelijk wijkcentrum niet misstaan. Juist omdat deze ook verenigingen zou kunnen faciliteren. In plaats van dat verenigingen het wijkcentrum faciliteren.

Als het beleid van de gemeente wordt doorgevoerd zou dit betekenen dat de welzijns-activiteiten worden afgestoten naar de Boksschool I Believe aan de rand van Oud-IJsselmonde, speeltuin Pascal en speeltuin Varkenoord. Het grote probleem hierbij is dat deze locaties ver buiten de Beverwaard liggen.

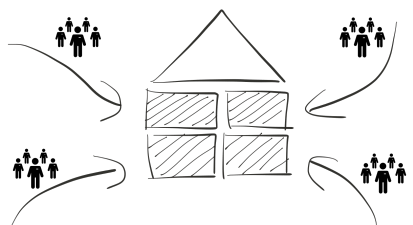
Een ander alternatief is het zogenaamde 'Kulturhus'.

Concept 'Kulturhus'

Hierbij worden verschillende functies en voorzieningen in één gebouw worden gecombineerd. Waarbij er ook vaak sprake is van een combinatie van niet-commerciële en commerciële functies. Belangrijk in het idee van het 'kulturhus' is dat de verschillende gebruikers gebruik maken van elkaars ruimten, en heel belangrijk, dat ze hier met elkaar afspraken over maken. En het beheer en programmering organiseren.

Voorbeelden van deze functies zijn een peuterspeelzaal,

kinderopvang, schoolruimte, spreekkamers voor artsen, fysiotherapeut, bibliotheek, VVV, postvoorziening, vergaderfaciliteiten en ontmoetingsplekken zoals een koffiebar.

Concept 'Kulturhus'.

Het kulturhus leent zich heel goed voor kleinere gemeenschappen waar al sprake is van een sociale structuur. Maar waar de voorzieningen om deze in stand te houden onder druk staan. Vaak vanwege bezuinigingen door de overheid. Die van oudsher de financier is van de wijk-, buurt- en dorpshuizen.

Conclusie

Een wijkcentrum zoals dat afgelopen dertig jaar financieel werd ondersteund door de

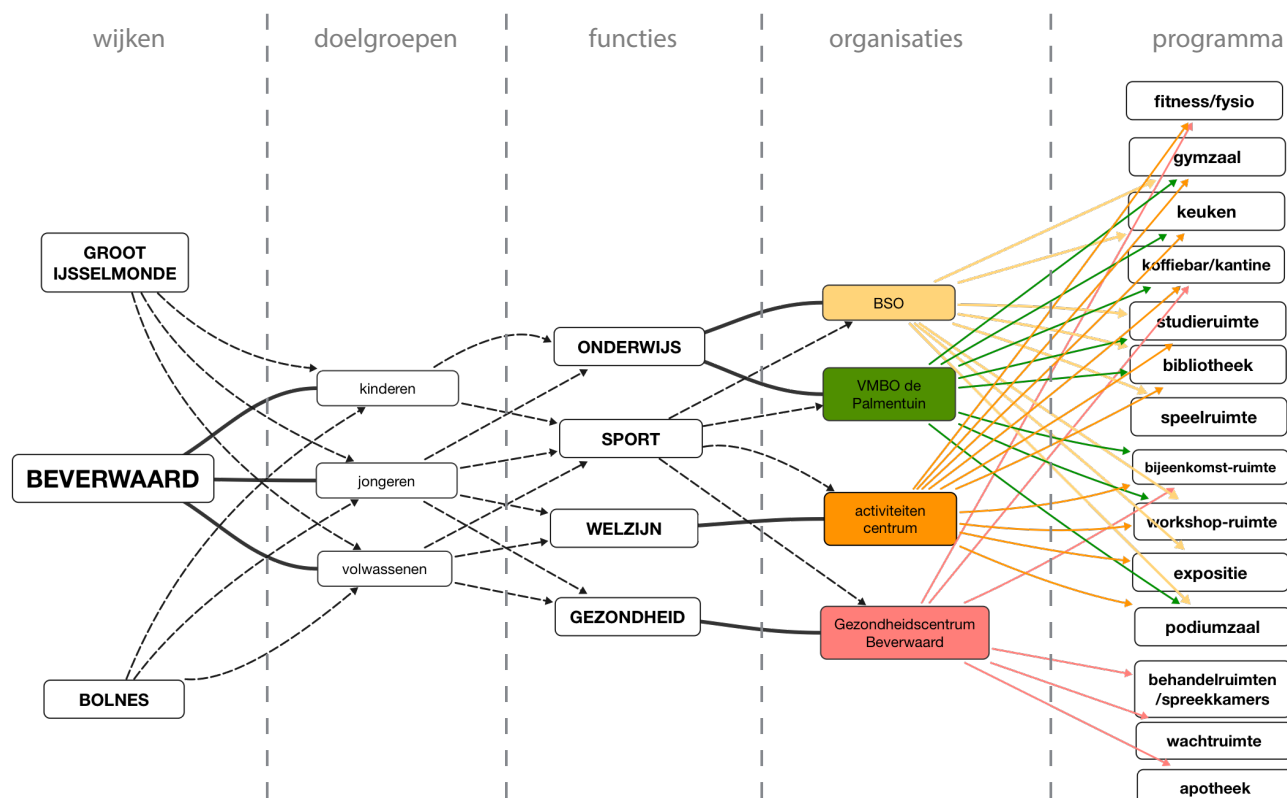
gemeente Rotterdam is tegenwoordig niet meer houdbaar. Toch is het belangrijk dat er een bijeenkomstgebouw is in de wijk waar bewoners heen kunnen voor activiteiten, maar ook waar ruimten zijn die gebruikt kunnen worden welzijnspartijen voor het aanbieden van welzijnsondersteuning voor de wijk.

Een variant waarbij er meerdere partijen gebruik maken van hetzelfde gebouw en waarbij er kruisbestuiving plaatsvindt tussen de verschillende gebruikers lijkt gezien de voorbeelden die er al zijn in Nederland, een haalbaar alternatief. Waarbij er toch een wijkgebouw voor de Beverwaard kan blijven bestaan.

In de Beverwaard zijn een aantal organisaties actief die zich inzetten voor een beter Beverwaard. Dit zijn naast de basisscholen ook een aantal welzijnsinstellingen. Deze welzijnsinstellingen zijn momenteel allemaal gehuisvest in het huidige wijkcentrum. Belangrijk in het nieuwe plan is dat deze organisaties ook samen

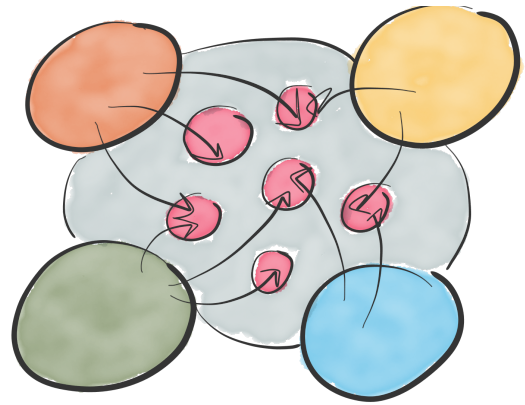
komen te werken. En dat zij gebruik kunnen maken van dezelfde voorzieningen en elkaars expertise. Kortom, dat er mogelijkheden zijn in het ontwerp tot kruisbestuiving van elkaars voorzieningen, kennis en doelgroepen. De ontmoeting is er niet alleen tussen de bezoekers, maar ook tussen de organisaties. Daarnaast komen er ook andere gebruikers in het gebouw te zitten, waaronder een sportcentrum, een buitenschoolse opvang, gezondheidscentrum en een sportschool.

De faciliteiten voorzien in vier hoofdsectoren, namelijk onderwijs, ontspanning, welzijn en zorg. Waarbij voor elke sector weer andere organisaties in het het programma voorziet. Uiteindelijk zijn het de bewoners, zowel uit de Beverwaard als uit de omliggende wijken, die het grootste deel van de gebruikers zullen uitmaken. Onder de bewoners vormen de kinderen van de BSO en het KDV en de jongeren van de VMBO de Palmentuin een aparte groep.

Plananalyse programma-organisatie

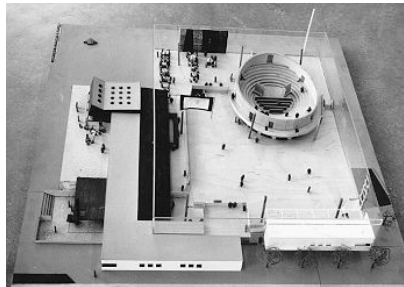
Belangrijk wordt hoe het programma wordt georganiseerd. Zodat de verschillende gebruikers gebruik kunnen maken van elkaars ruimten. Maar dat er ook (visuele) interactie tussen de gebruikers mogelijk is. Hierbij in het achterhoofd houdend dat sommige gebruikers, zoals het gezondheidscentrum, juist behoefte hebben aan privacy. Daarnaast is het belangrijk dat er ook ruimte is voor informele interactie tussen de activiteiten door.

De Meerpaal Dronten / Frank van Klinger

Er zijn heel veel voorbeelden van manieren waarop een dergelijk complex programma georganiseerd kan worden. Zo heeft Frank van Klinger in de jaren '60 geëxperimenteerd met vrije plattegronden in het ontwerp van de Meerpaal te Dronten. Dit gebouw diende als multifunctionele ontmoetingsplaats voor de bewoners van de "nieuwe" stad Dronten en omgeving. Wat interessant was aan dit gebouw is dat er vele verschillende functies in werden gefaciliteerd die ook weer de ruimtes in het gebouw deelden. Hierdoor was het een ontmoetings- en activiteitenplaats voor de vele nieuwe bewoners van Dronten. Het gebouw bestaat nog steeds, maar er is na grootschalige renovatie vanaf 2000 van het idee van de multifunctionele ruimte afgestapt omdat dit niet meer in die tijd paste. Volgens Herman Hertzberger draagt ook het succes van een functie binnen het gebouw aan bij dat deze de open publieke ruimte zal overstemmen en hierdoor de kwaliteit van de straat ondermijnt. (Hertzberger 2005)

Dit was het geval bij 't Karregat te Eindhoven, ook van van Klinger.

Linksboven: maquette van de Meerpaal.

Rechtsboven: foto van de Meerpaal.

Rechts: interieur.

Onder: plattegrond van het oorspronkelijke plan van de Meerpaal.

't Karregat Eindhoven / Frank van Klinger

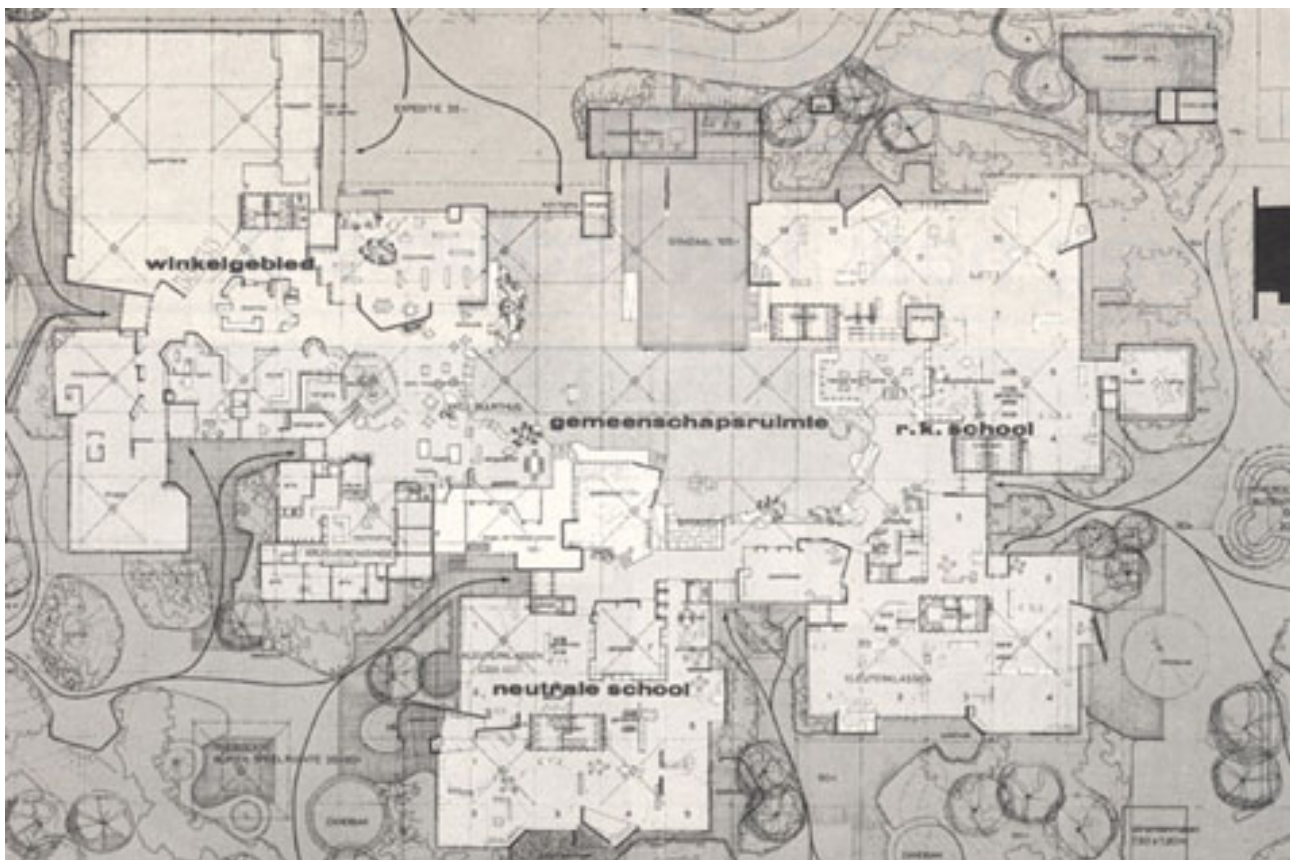
Ook dit gebouw kan worden gezien als een experiment op het gebied van multifunctioneel gebruik van een gebouw. Insteek was het bewust creëren in de architectuur van hinder, zodat verschillende doelgroepen met elkaar in contact/conflict komen. Uiteindelijk voerde deze hinder de boventoon en maakte het effectief gebruik van het gebouw minder goed mogelijk. De ruimten werden al snel afgeschermd en het open karakter verdween.

Een andere optie is om het programma in volumes onder te brengen, met de tussenruimten die vrij toegankelijk zijn. Deze tussenruimte is de plek waar de informele ontmoeting tussen de gebruikers kan plaatsvinden.

Foto's interieur van 't Karregat.

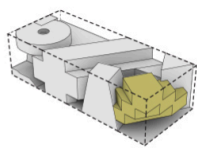
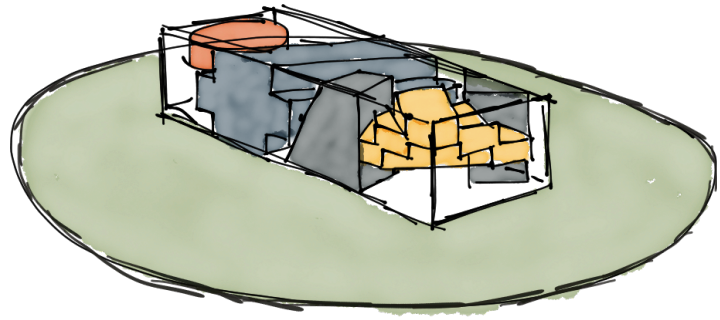
Onder: plattegrond van het oorspronkelijke plan van 't Karregat.

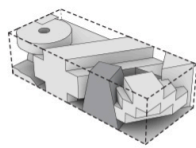
Kube House

Frederiksberg / MVRDV

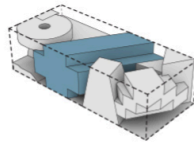
In dit ontwerp voor een wijkcentrum in Frederiksberg, een buitenwijk van Kopenhagen, zijn alle basis functies als volumes in verschillende vormen in een blok geplaatst. Hierdoor ontstaat er een grillige en spannende tussenruimten die fungeert als informele ontmoetingsruimte.

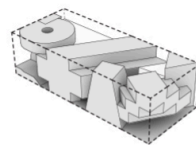
THINKZONE

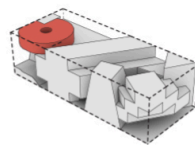
FOODZONE

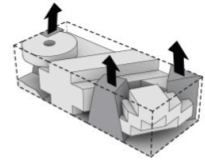
PERFORMANCEZONE

PULSZONE

ZENZONE

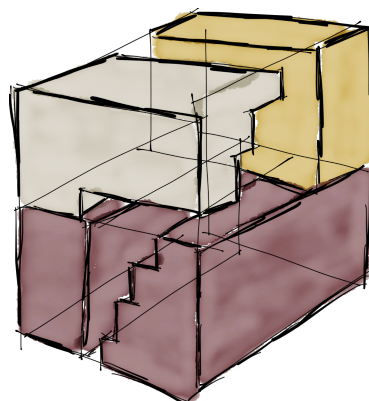

VERTICAL FLOW

Instituut Beeld en Geluid Hilversum / Neutelings en Riedijk architecten

In dit gebouw voor het Instituut voor Beeld en Geluid zijn de verschillende programma-onderdelen als volumes in een box gepositioneerd. Zo is er het archief, kantoorruimten en de tentoonstellingsruimte. De open ruimte die ontstaat tussen de verschillende volumes is de ontmoetingsruimte in het gebouw, de plek waar je binnenkomt en waar er de mogelijkheid is om koffie te drinken.

4.2 Locatie en omgeving

Hier volgt een korte analyse van het centrum van de Beverwaard en de aanknopingspunten die deze bieden voor het ontwerp.

Uitgangspunten voor de locatie

- in het hart van de wijk
- genoeg ruimte voor het programma
- aansluiting op het winkelcentrum
- voldoende parkeergelegenheid
- goede bereikbaarheid met de auto, fiets en openbaar vervoer

ontmoeting te faciliteren. Alleen de functies die erop aansluiten ondersteunen dit niet. Veel units staan leeg. Alleen de snackbar is een publiekstrekker, vooral rond 12 uur komen er meer kinderen van de basisschool langs die dan hun lunchpauze hebben.

Waarom is deze locatie interessant?

Het knooppunt waarbij het park aansluit op de gracht is het geografische middelpunt van de wijk. Toch fungeert het winkelcentrum als hart van de wijk waar de meeste bewoners samenkomen.

De meeste ontmoeting buiten tussen de bewoners vindt plaats in het winkelcentrum. Vooral het gebied voor de ingang van de supermarkt is een plek waar mensen elkaar tegenkomen en een praatje met elkaar maken. Iets verderop aan de winkelgracht is een cirkelvormig plein, welke wordt afgebakend door de winkelbebouwing. Dit plein heeft ook de juiste dimensies en inrichting om informele

Omgeving

De locatie ligt op een as met veel verschillende stedelijke buitenruimten waar verschillende activiteiten plaatsvinden.

- A. winkelzone
- B. park
- C. woongracht
- D. woonsingel

Winkelzone

Hier wordt gewinkeld, s'ochtends is het niet echt levendig maar vanaf 11 uur gaan de meeste winkels open. Vooral bij de supermarkt is het een komen en gaan. Op de bankjes zitten mensen te hangen.

Een groot deel van de winkels staan leeg en hebben alternatieve invulling

Park

Dit is het centrale wijk park, hier lopen mondjasmaat wandelaars voorbij en anderen laten hier hun hond uit. Kinderen spelen hier niet graag vanwege de hondenpoep.

Woongracht met wijkcentrum en basisschool

Het is vooral een wandelroute
voor bezoekers van het
winkelcentrum, wijkcentrum en
basisschool. Er mogen geen auto's
komen. Voor het wijkcentrum aan
de gracht zitten mensen te roken.

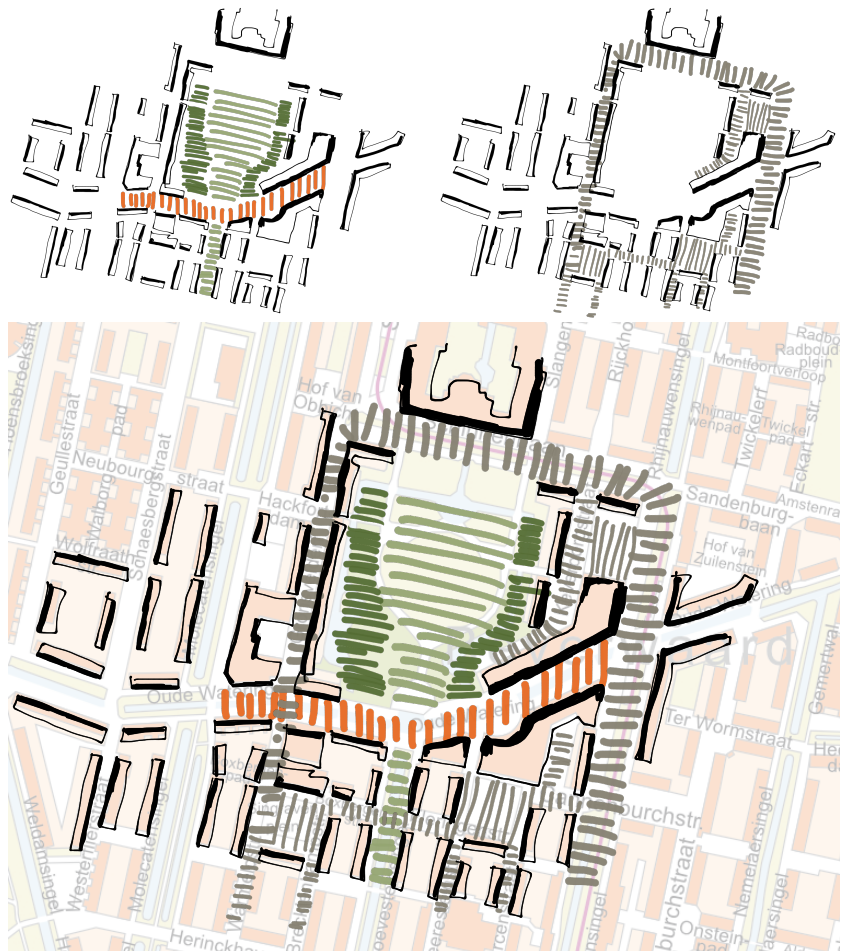

Woonsingel

Het is hier erg rustig, er lopen wel
wat bezoekers voor het
winkelcentrum langs. De straten
langs de singel zijn autoluw.

Analyses

4.3 Architectonische voorwaarden

Het wordt een flinke uitdaging om het gebouw ruimtelijk gezien aantrekkelijk te maken voor de vele verschillende gebruikers. Zo vraagt het gezondheidscentrum om een meer discrete omgeving waarin de gebruikers afgeschermd worden voor het publiek. Terwijl het wijkcentrum met de vele activiteiten juist vraagt om een indeling en ruimtelijke middelen die uitnodigen tot gebruik en ook de nieuwsgierigheid van passanten opwekken.

De bibliotheek wordt gebruikt door gebruikers die zich willen concentreren en zich wat willen afzonderen, terwijl de sporters in de basketbalzaal juist gezien willen worden. Enkele middelen die ingezet kunnen worden zijn de grootte van de ruimten, de hoogte van de ruimten. De openheid van de ruimte, de hoeveelheid daglicht en zonlicht, maar ook de indeling van de meubelen en bijvoorbeeld grote ruimtelijke objecten zoals trappen. Deze kunnen ook gebruikt worden als een plek om te zitten.

In dit hoofdstuk worden enkele van deze architectonische voorwaarden verkend en aan de hand van voorbeelden toegelicht.

Herman Hertzberger beschrijft in zijn boek 'Ruimte en Leren' een aantal ontwerp-middelen die kunnen worden toegepast in gebouwen voor onderwijs. Hij beschrijft hierin het onderwijsgebouw als een gebouw met een diversiteit aan verschillende ruimten, net zoals dit bij een stad het geval is met straten en pleinen. Hierbij is het belangrijk dat er een balans is tussen ruimten ervoor zorgen dat de gebruikers zich kunnen concentreren. En dat deze ruimten daardoor uitnodigen om je te kunnen terugtrekken en dat je

daardoor niet snel afgeleid bent. Daarnaast beschrijft Hertzberger het belang van de onderwijsomgeving als een omgeving waarin mensen elkaar ontmoeten. En waarin deze ontmoeting voorziet in het leren omgaan met elkaar. Dit zijn plekken om te observeren en om gezien te worden.

Aangezien het ontwerp voor het nieuwe wijkcentrum in de Beverwaard geen primaire onderwijsfunctie heeft, lijkt het niet voor de hand liggend om de studies van Hertzberger mee te nemen in het ontwerp. Toch zijn er vanuit de ontmoeting zeer veel overeenkomsten. Ook het wijkcentrum wordt een gebouw waarbij het zien en gezien worden

heel belangrijk wordt. Al gaat het hier dan om de activiteiten die er plaatsvinden. Door deze als het ware in de kijker te zetten, wordt de nieuwsgierigheid van andere bezoekers ook geprikkeld. En wie weet zet dit wel aan tot nieuwe ontmoetingen en contacten.

Ook in dit nieuwe wijkcentrum komen ruimten die vragen om een meer gesloten benadering, waarbij er ruimte is voor persoonlijke ontmoeting tussen een arts en patiënt. Of een ruimte waarbij een lezer zich kan terugtrekken in de bibliotheek om artikelen en/of boeken te lezen. Alle reden om eens verder in te duiken op de studies van Hertzberger.

Ruimtelijke voorwaarden voor aandacht en uitzicht

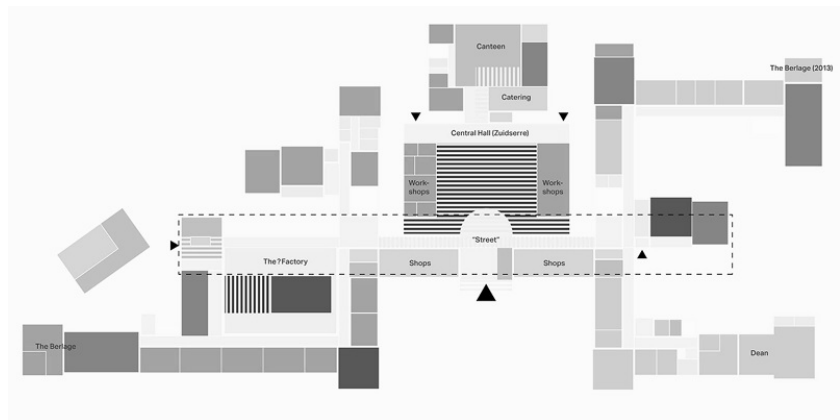
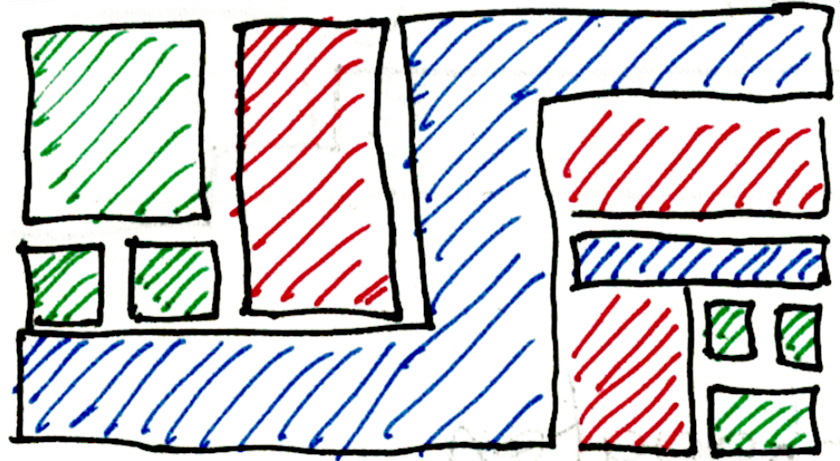
De volgende ruimtelijke voorwaarden kunnen worden ingezet om een gebouw af te stemmen op verschillende soorten gebruik waarbij aandacht en uitzicht belangrijk zijn.

Onderscheidt accentueren tussen ruimten

Waarbij er verschillende soorten plekken zijn te onderscheiden. Door deze in een gebouw af te wisselen ontstaat er ook een hiërarchie tussen de verschillende plekken, welke de mate van privaat en publiek gebruik accentueert. Zo zijn er:

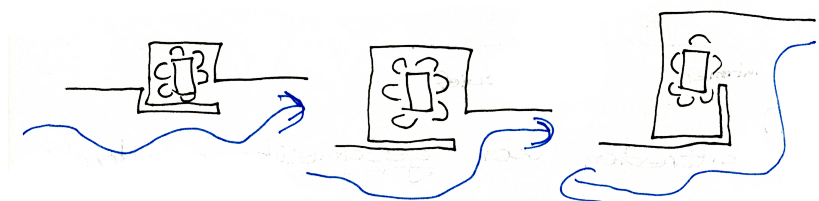
- straatachtige plekken
- doorkijkbare plekken
- langgerekte plekken
- kamer-/nisachtige plekken

Een goed voorbeeld van deze opzet in verschillende plekken is de BK City (Faculteit Bouwkunde van de TU Delft).

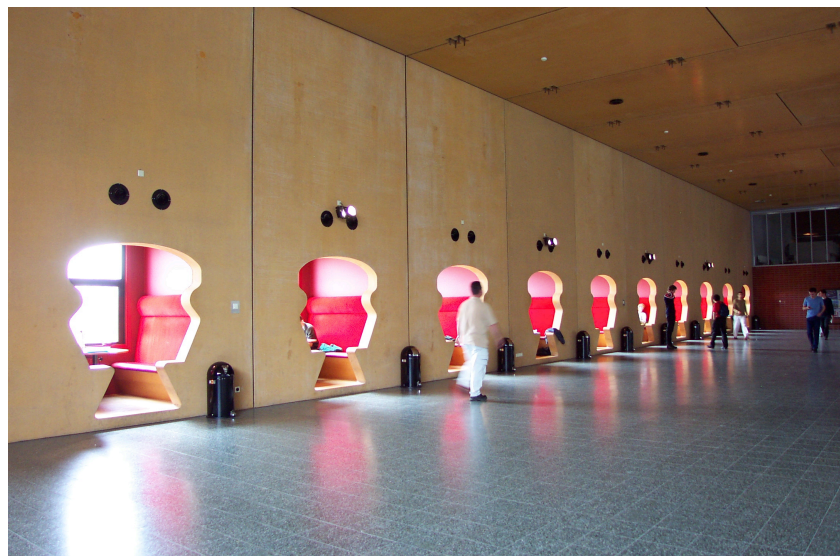

Werkplekken uit de loop en in de luwte

Dit kunnen speelplekken zijn in het BSO, waarbij kinderen zich kunnen terugtrekken voor hun speelactiviteiten. Maar ook in de bibliotheek is er behoefte aan plekken waarbij de bezoeker zich kan terugtrekken om zich te concentreren op de studie-/leesactiviteit.

Een voorbeeld van deze toepassing zijn de studieplekken in het 'Minnaert' gebouw (een faculteitsgebouw van de universiteit van Utrecht). In de centrale entreehal zijn aan de raamzijde nisjes gesitueerd. Door de intieme aankleding, denk aan een treincoupé, kunnen studenten zich hier terugtrekken uit de grote entreeruimte die meer rumoerig is.

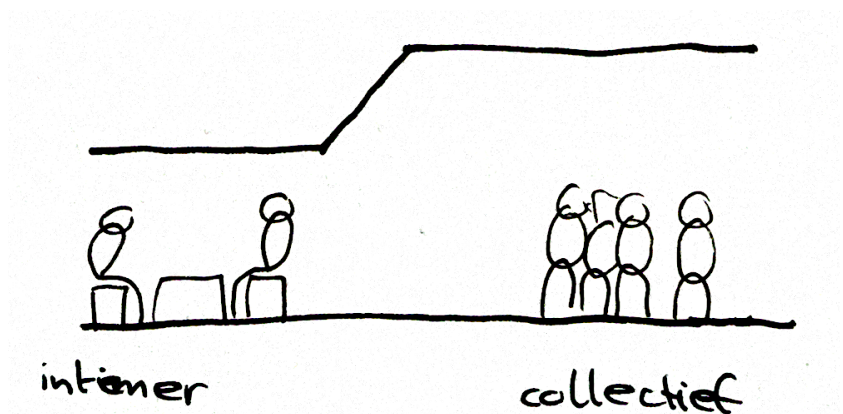
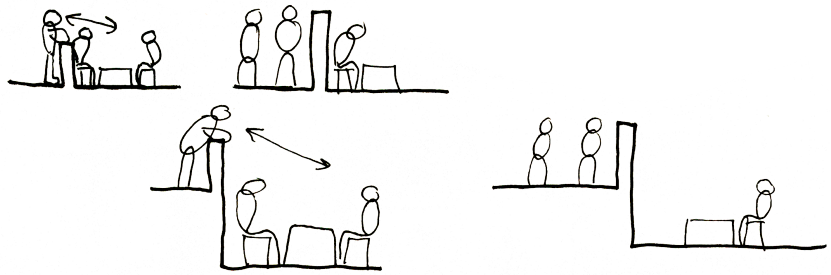
Diversiteit hoogtes van muurtjes en afscheidingen

Door verschillen aan te brengen in de vloerhoogten en deze doormiddel van lage muurtjes af te scheiden ontstaan er afgebakende zones in de grote ruimte. Deze afgebakende ruimten nodigen uit om geclaimd te worden voor gebruik en de gebruiker heeft hier tot een zekere hoogte ook de vrijheid in hoe hij of zij de ruimte gebruikt, zonder andere gebruikers te storen. Toch bestaat er nog wel steeds een visuele relatie tussen de verschillende zones en gebruikers die de ontmoeting en nieuwsgierigheid kan prikkelen.

Een voorbeeld van deze toepassing is te vinden in de DOK Bibliotheek in Delft. In dit renovatieproject zijn twee bestaande kantoorgebouwen met elkaar verbonden door een centrale ontmoetingsruimte die wordt gebruikt als leeszaal en voor de cafetaria. In de lagere zijruimten zijn nu ingericht als meer intiemere studieplek. De kasten worden gebruik voor folders, maar ook als afscherming van de studieruimten. Daglicht treedt nog wel binnen en de visuele relatie is intact gehouden, waardoor de gehele ontmoetingsruimte een zeer ruimtelijke beleving heeft.

Verschillende plafond-hoogten

In de DOK Bibliotheek in Delft hebben de studieplekken en de rekken met boeken een lagere plafond hoogte dan de centrale ontmoetings- en cafetaria ruimte. Door de ruimte lager te maken wordt deze intiemer en daardoor geschikt voor studieactiviteiten en speelactiviteiten waarbij aandacht belangrijk is. De hogere ruimte heeft betere ruimtelijke dimensies voor grotere groepen bezoekers en is geschikter voor ontmoeting en afleiding.

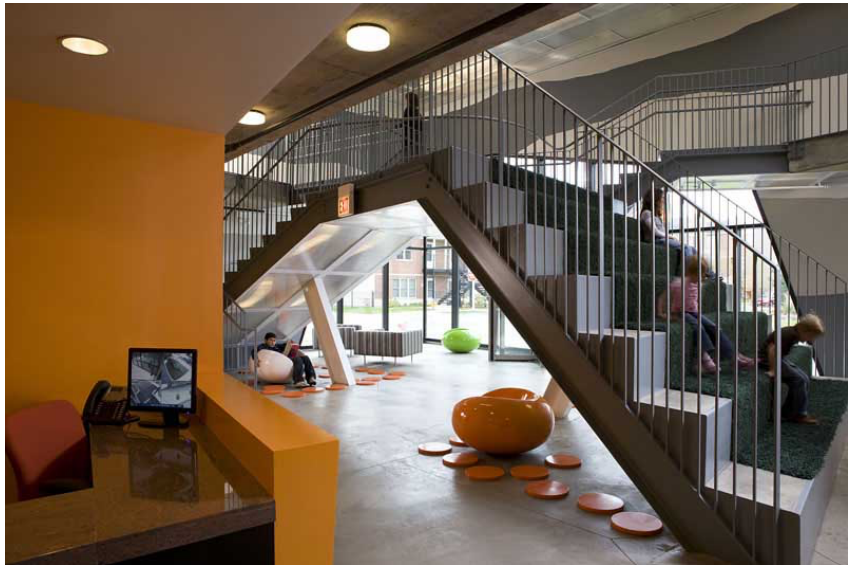
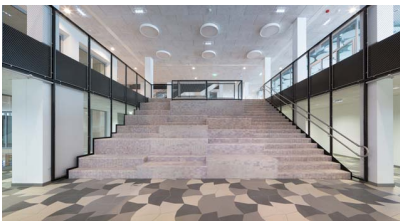
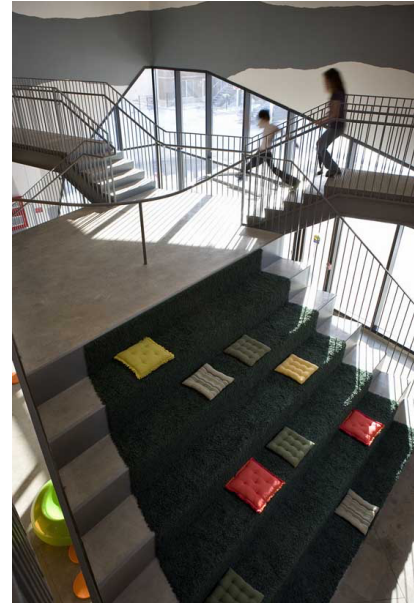
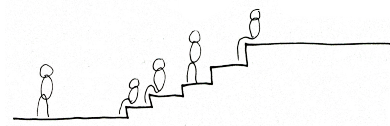
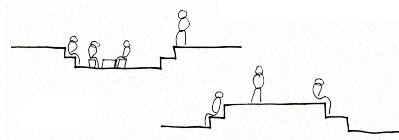

Niveaunderschillen: plaatselijke kuilen of eilanden

Een ruimte kan ook afgebakend worden door in de ruimte te werken met niveaunderschillen. Dit kunnen dan kuilen en verhoogde eilanden zijn. Een kuil is meer naar binnen toe gericht en een eiland kan heel goed als podium gebruikt worden.

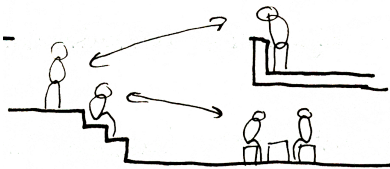
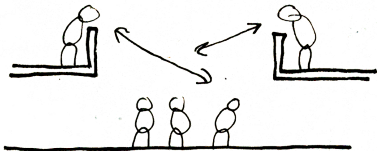
Zittreden en tribunes voor gezamenlijke aandacht

Waarbij een verhoogd eiland als podium gebruikt wordt, fungeert een trap in de ruimte als een tribune. Een mooi voorbeeld hiervan is de door MVRDV ontworpen super-meubel in de oranje zaal van BK City.

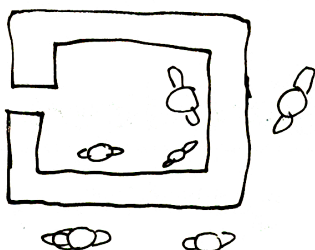
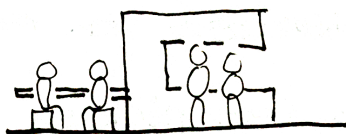
Verbinden van verdiepingen door middel van doorkijkjes

Om zichtrelaties te creëren tussen verschillende verdiepingen kunnen vides toegepast worden. Naast de zichtrelaties zorgen deze 'open' ruimten in het gebouw ook voor een meer ruimtelijke beleving. Vooral voor ruimten die meer openbaar zijn kan dit een waardevol element zijn om toe te passen.

Ankerpunten in de ruimte

Koffiecorners en balies zijn doorgaans belangrijke plekken waar mensen elkaar gepland, maar ook spontaan, ontmoeten. Deze elementen kunnen als ze midden in de ruimte gesitueerd zijn als ruimtelijke aantrekkingspunt fungeren, in plaats van dat ze worden 'verstopt' aan de rand van de ruimte.

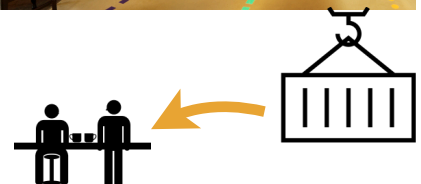
Interieurs elementen

Om het interieur aantrekkelijk en uitdagend te maken voor gebruikers kunnen er speelse elementen en herkenbare elementen worden toegepast.

In het ontwerp voor het gemeenschapsgebouw 'Kube House' in Frederiksborg in Denemarken van MVRDV in samenwerking met ADEPT zijn er allerlei speelse interieur toepassingen gedaan om de tussenruimte in het gebouw uitdagender te maken. Zo is er een helling gebruikt met klim-elementen en touwen in plaats van een reguliere trap. En ook in de hoek van het gebouw is een klimrek aangebracht. En er is een kleine hardloopbaan in het gebouw aangebracht.

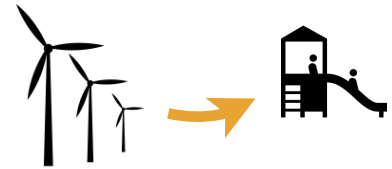

In het ontwerp voor een groot gemeenschapsgebouw 'Hidden Village' in Singapore zijn verschillende elementen uit een andere context in het interieurs ontwerp toegepast. Hierdoor krijgt de ruimte een speels karakter en nodigt het bezoekers uit om deze elementen te gebruiken.

Ook in Nederland zijn er voorbeelden te vinden waarbij objecten uit hun oorspronkelijke context zijn gehaald en in het ontwerp op een andere manier toegepast worden. Om op deze manier aan te zetten tot het gebruik.

In het ontwerp voor een speeltuin 'Wikado' in de Rotterdamse wijk het Oude Noorden zijn de elementen van een windturbine gebruikt. Doordat de speeltuin omsloten is door woonblokken krijgt het een intiem en veilig karakter. De ontwerper van deze speeltuin is het ontwerpbureau Superuse Studio.

Conclusie

Door in het ontwerp-proces gebruik te maken van de hierboven beschreven architectonische elementen in het ontwerp en speelse elementen in het interieur kan het gebouw uitnodigen tot gebruik en wordt het laagdrempelig. Maar biedt het ook een gevarieerde omgeving aan die aansluit op de verschillende activiteiten en op de behoeften van de verschillende gebruikers.

DEEL 5: CONCLUSIES

5.1 Meer levendigheid in de Beverwaard

Dit onderzoeksrapport kan worden gezien als het startpunt voor het architectonische ontwerp voor dit afstudeerproject. Zo is er een theoretische onderbouwing gegeven voor het programma en al een eerste aanzet van de architectonische middelen die ingezet kunnen worden om een ontwerp te realiseren wat de ontmoeting tussen de bewoners van de Beverwaard faciliteert en de Beverwaard op een positieve manier op de kaart van Rotterdam kan zetten.

De Beverwaard is door de toegepaste stedenbouwkundige methodiek een wijk geworden met veel groen en veel speelruimte voor kinderen. Ook doordat de wijk voornamelijk uit laagbouw ontstaat heeft het een dorps karakter die qua schaal van de bebouwing afsteekt tegen andere binnenstedelijke wijken van Rotterdam. Toch heeft de wijk vanaf het begin te maken gehad met het imago van een probleemwijk. Dit komt vooral omdat er in eerste instantie is in gezet op veel sociale huurwoningen. Dit heeft veel bewoners aangetrokken die financieel kwetsbaarder zijn in de huidige samenleving en meer afhankelijk zijn van de voorzieningen en sociale structuur in de wijk.

De verdere uitéénzetting van de conclusie zal worden gedaan door terug te koppelen op de

onderzoeksvragen die vooraf gesteld zijn.

Welke voorzieningen zijn er nu in de wijk en hoe kunnen deze gewaarborgd blijven en/of beter aansluiten op de behoeften van de bewoners?

De Beverwaard heeft nauwelijks tot geen voorzieningen die zijn toegespitst op gebruikers van buiten de wijk. En de voorzieningen die een spil kunnen vormen in de wijk gemeenschap staan onder druk. Zoals het winkelcentrum wat te kampen heeft met leegstand en het wijkcentrum dat steeds minder financieel ondersteuning geniet van de gemeente en meer afhankelijk wordt van vrijwilligers. Om deze voorzieningen te kunnen blijven waarborgen zal het winkelcentrum moeten gaan verdichten om de winkelplint aantrekkelijk te houden en zal het meer moeten gaan inspelen op festiviteiten voor de wijk om zo de

maatschappelijke en sociale functie van het winkelcentrum te versterken. Het wijkcentrum zal moeten gaan samenwerken met andere gebruikers om zo het beheer en aanbod voor de wijk beter te kunnen dragen.

Kan het programma en het ontwerp bijdragen aan een verenigingsstructuur binnen de Beverwaard?

Door ruimten meer naar buiten toe te richten, transparanter te maken en opener in te delen worden ze uitnodigend voor potentiële gebruikers en vormen ze een aantrekkelijkere plek voor ontmoeting. Dit is nodig om mensen bij elkaar te brengen zodat ze samen initiatieven voor activiteiten kunnen opzetten. Door bijvoorbeeld een ruime basketbalzaal, welke ook voor andere sporten gebruikt kan worden, toe te voegen kunnen bewoners in verenigingsverband gaan sporten en de competitie

aangaan met verenigingen uit andere wijken.

Zijn er voorzieningen die mogelijk interessant zijn voor de Beverwaard en die ook bezoekers van buiten de wijk kunnen aantrekken en kan zo'n functie ook bijdragen aan een positief imago van de wijk?

Een basketbalzaal heeft grotere dimensies dan de gemiddelde zaaltjes die voor sport gebruikt worden in IJsselmonde. Ook de toevoeging van een tribune maakt het mogelijk om wedstrijden te organiseren en daardoor teams en bezoekers uit andere wijken uit te nodigen in de Beverwaard. Ook kunnen verenigingen uit andere wijken gebruik maken van de aantrekkelijkere sportaccommodatie in de Beverwaard. Ook is er de mogelijkheid dat het VMBO de Palmentuin de verschillende workshop-ruimten en sportfaciliteiten gebruikt.

Hoe is de wijk opgebouwd en waar liggen de hotspots in de wijk waar de bewoners elkaar ontmoeten?

Omdat de wijk vooral gericht is op gezinnen zijn de basisscholen en speeltuintjes de voornaamste ontmoetingsplekken in de wijk. Het winkelcentrum is ook een plek voor toevallige ontmoeting voor de bezoekers. Een aantal jongeren gebruiken het ook als hangplek samen met het prieeltje in het park. Alhoewel het voor deze jongeren een ontmoetingsplek is, is het voor sommige andere gebruikers juist een obstakel om deze ruimte te gebruiken omdat de jongeren als hinderlijk en intimiderend ervaren worden. Het wijkcentrum is niet meer de toegankelijke ontmoetingsplek en heeft door het achterstallige onderhoud en beperkte programma aanbod aan gebruikers ingeboet.

Welke plekken in de wijk worden onvoldoende benut en zijn interessant voor een uiteindelijke programmatische en architectonische ingreep?

Het Schinnenbaanpark is tezamen met het winkelcentrum een interessante locatie voor een programmatische, ruimtelijke en architectonische ingreep. Dit vanwege de problematiek van de leegstand en tanende aantrekkelijkheid van de winkelplint. En het park kampt met een grote open ruimte en veel aangrenzende achterzijden waardoor het park niet veel gebruikt wordt als ontmoetingsplek.

Hoe kunnen programmatische vermenging van functies en betere ruimtelijke voorwaarden ervoor zorgen dat de ontmoeting nog meer gestimuleerd wordt en bijdraagt aan een sterkere sociale binding onder de bewoners?

Door programma te vermengen en te stimuleren dat gebruikers gebruik kunnen maken van elkaars faciliteiten ontstaat er kruisbestuiving tussen de verschillende gebruikers. En wordt het laagdrempeliger voor gebruikers en bewoners om initiatieven te nemen en activiteiten op te zetten als ze de ruimten in het activiteitencentrum kunnen gebruiken. Door deze als een etalage aan de rest van de wijk te laten zien worden hopelijk andere bewoners ook uitgenodigd om deel te nemen. Ook doordat het park nu meer passanten trekt en het activiteitencentrum uitkijkt over het park is er meer sociale controle en wordt ook intenser gebruik door anderen gestimuleerd.

Hoe kan het architectonische ontwerp bijdragen aan een laagdrempelig en uitnodigend karakter en de nieuwsgierigheid

van passanten prikkelen om naar binnen te stappen?

Door de plint van het gebouw transparanter te maken en levendige activiteiten aan deze plint te situeren gaat het ontwerp als een soort van etalage voor de activiteiten werken. Tevens zijn de meeste levendige functies zoals de keuken, koffiebar, fitness, yoga, werkplaatsen en de theater/danszaal ook naar buiten toe gericht en maken ze gebruik van de stedenbouwkundige zichtassen en het park als ruimtelijk zichtelement. Hierdoor wordt ook de ruimte om het gebouw aantrekkelijker als verblijfsgebied.

Hoe kunnen de verschillende gebruikers van het gebouw wel met elkaar in contact komen zonder last van elkaar te hebben?

Door ruimtelijke voorwaarden toe te passen met een variatie in openheid en geslotenheid. Hierdoor kunnen gebruikers zich terug trekken in meer intiemere ruimten als zij daar behoefte aan hebben. Daarnaast vormen de sporthal en de entreehal (met koffiebar) het levendige hart van het gebouw waar de meeste spontane ontmoeting plaatsvindt. Daaromheen georganiseerd zijn de meer private en afgeschermdere functies.

De hoofd onderzoeksvraag is als volgt geformuleerd en kan nu beantwoordt worden.

Hoe kunnen de basisvoorzieningen in de Beverwaard behouden blijven en beter bijdragen aan een sterkere sociale binding onder de bewoners en een positief imago voor de wijk?

Door de al aanwezige ontmoetingsplekken te verplaatsen en aantrekkelijker en uitnodigender te maken. Zoals het

winkelcentrum te verdichten zodat de plint levendiger wordt en beter wordt ingericht op festiviteiten. Het wijkcentrum komt in het nieuwe activiteitscentrum en krijgt een veel opener en uitnodigender karakter. Het park wordt ook de toegangsroute voor bezoekers van het sportcentrum en er ontstaat meer sociale controle zodat het park aantrekkelijker wordt om te worden gebruikt als ontmoetingsplek voor (spontane) buiten activiteiten. Ook het beheer wordt zodanig georganiseerd in het gebouw zodat er minder beheerders nodig zijn om het gebouw open te houden. De koffiebar en balie aan het centrale entree atrium houden zicht op wie er binnenkomt. De sportzaal biedt plaats voor bovenwijkse sportactiviteiten en kan daardoor de Beverwaard als wijk iets bieden voor de rest van IJsselmonde, Rotterdam-Zuid en Rotterdam.

Literatuur

Boeken

- Gehl, J. (2016). Steden voor Mensen. Brugge: Uitgeverij Vanden Broele.
- Hertzberger, H. (2005). Lessons for Students in Architecture. Rotterdam: Nai010 Uitgevers.
- Hertzberger, H. (2008). Ruimte en Leren. Rotterdam: Nai010 Uitgevers.
- Horstink, J. (2004). Een kwart eeuw Beverwaard. Het wonen waard! Rotterdam: Deelgemeente IJsselmonde.
- Jansen, D. (2001). Ruimte voor de jeugd - netwerk document. Amsterdam: Platform ruimte voor de jeugd.
- Jansen, D. (1996). Landje Pik. Amersfoort: Speelruimte.
- Karsten, L. (2001). Van de Straat? de relatie jeugd en openbare ruimte verkend. Assen: van Gorcum.

Onderzoeksrapporten

- Becker, J. (2006). Godsdienstige veranderingen in Nederland. SCP.
- Brug, L. t. (2017). OBECITY. Technical University Delft, Delft.
- Duijn, S. v. (2004). De stedelijke woonomgeving als speelruimte voor kinderen. TU Delft.
- Gebiedsplan IJsselmonde 2015 - 2018 (2014). Gemeente Rotterdam.
- Uitvoeringsplan 2015 - 2018 (2015). Nationaal Programma Rotterdam-Zuid.
- KIWI-Monitor. (2010). Kindvriendelijke Wijken Monitor - Eerste voortgangsmeting. Gemeente Rotterdam.
- Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (2014). Ruimtelijk perspectief Rotterdam Zuid. Gemeente Rotterdam.
- Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (2015). Uitvoeringsplan 2015-2018. Gemeente Rotterdam.

Internetbronnen

Gemeente Rotterdam (2016). Rotterdam in cijfers [Buurtmonitor]. Afkomstig van:
<http://rotterdam.buurtmonitor.nl/jive>

Gemeente Rotterdam (2016). Wijkprofiel Rotterdam. Afkomstig van:
<http://wijkprofiel.rotterdam.nl/nl/2016/rotterdam/ijsselmonde/Beverwaard/>

Wikipedia (2016). Buurthuiswerk. Afkomstig van:
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Buurthuiswerk>

<http://www.weetmeer.nl/buurt/Rotterdam/Beverwaard/05991290>

<http://www.rotterdamwoont.nl/neighbourhoods/view/63/Beverwaard>

Oozo.nl (2015). "Wetenswaardigheden, cijfers en statistieken over de buurt Beverwaard in Rotterdam."
<http://www.oozo.nl/cijfers/rotterdam/ijsselmonde/Beverwaard>

Nuso. (2003). Nuso geschiedenis. Retrieved from www.nuso.nl

Spruit, R. (2013). Dwight Memorial Day in Beverwaard. Retrieved from <http://www.dichtbij.nl/rotterdam-zuid/regionaal-nieuws/artikel/3022015/dwight-memorial-day-in-beverwaard.aspx>

Bijlage 1: artikel Metronieuws

Beverwaarders willen meer gezelligheid in de wijk

metronieuws.nl: 10 februari 2016 om 18:00 door Saloua Ousseur

Het Rotterdamse stadsbestuur trekt bijna één miljoen euro uit om Beverwaard te verbeteren. De gemeenteraad wilde verbeteringen en compensatie voor de komst van een asielzoekerscentrum voor 600 vluchtelingen. Maar waar moet dat geld volgens de bewoners van Beverwaard aan besteed worden?

WIJKCENTRUM

Jonathan van den Bosch (21)

Het buurtcentrum De Focus kan wel een goede opknapbeurt gebruiken. Dat mis ik hier wel in de buurt. Hopelijk kan dat gebouw weer worden wat het ooit was, in de gloriejaren. Vroeger waren er daar altijd leuke activiteiten te doen en je had een plek om naartoe te gaan, maar dat is nu niet meer zo. En dit winkelcentrum is zo afgestorven, omdat er veel concurrentie is. Winkelcentrum Keizerswaard zit hier natuurlijk in de buurt. Dus je kunt net zo goed daarheen gaan. En over de komst van het azc heb ik nog geen mening. We zien wel hoe het loopt, toch?

Gentle Kruit (17)

Ze moeten wat doen aan de wijkcentra. We hadden er twee, maar daar is niks meer van over. Ik weet niet eens waarom ze gesloten zijn, maar het is echt zonde. Ik ben het zat om elke dag in de kou te hangen met m'n vrienden. We worden overal weggestuurd door de politie. Ik wil gewoon een plek waar het warm is en waar we gezellig kunnen zitten. De hele sfeer kan hier wel wat gezelliger. Meer winkels en meer mensen. Maar dat azc, daar zit ik niet echt op te wachten. Ik heb een zusje en ik wil dat ze veilig is.

WINKELCENTRUM

Merly Mingeli (38)

Er mag van mij wel wat meer besteed worden aan het winkelcentrum hier. Het is helemaal verlaten en verpauperd. Alle winkels verdwijnen hier. Er was eerst een Lidl, die is weg. Er was een kapsalon, weg. Een tweedehandszaakje, ook weg. En de panden blijven leeg staan. Er mag wel wat meer leven in de brouwerij. Ik weet niet hoe het is gebeurd, maar er wonen in de wijk alleen maar mensen met lage inkomens. Zo lijkt het net een achterstandsbuurt. Daar moet ook verandering in komen. En ik weet niet wat het azc aan de buurt toe gaat voegen. Daar heb ik nog geen mening over.

Abdelilah Slitini (33)

Beverwaard kan over het algemeen wat leuker gemaakt worden. Er moeten meer supermarkten komen. We hebben nu alleen een Hoogvliet en die is te duur voor de mensen die hier wonen. Er zijn ook geen gezellige cafeetjes. In het centrum zijn er zoveel leuke cafeetjes waar je gewoon even kan hangen. Dat missen we hier ook. En een sportschool. Er moet gewoon meer te doen zijn hier. De buitenkanten van de huizen mogen ook weleens schoongemaakt worden. Ik heb geen probleem met de komst van het azc, maar er moet wel wat te doen zijn voor vluchtelingen. Ze moeten zich niet gaan vervelen.

Fatima Zahra (23)

Er is niks te doen in Beverwaard. Het is gewoon saai. Daar mag van mij best verandering in komen. Niet per se uitgaansgelegenheden, maar gewoon ergens wat kunnen drinken. De straten zijn ook vies, maar daar kunnen de bewoners natuurlijk zelf ook wat aan doen. Er moet gewoon meer sfeer in de wijk komen. Het winkelcentrum is helemaal verlaten en er komen geen nieuwe huurders in. Het is zo jammer, want het kan zo veel beter hier. Ik weet niet wat het azc met zich mee gaat brengen, maar ik ben er geen tegenstander van. Het zijn mensen die hulp nodig hebben. Als ze zich maar gedragen.

Bron: <http://www.metronieuws.nl/nieuws/rotterdam/2016/02/beverwaarders-willen-meer-gezelligheid-in-de-wijk>

Een nieuw activiteitencentrum voor de Beverwaard

Hoe wordt de Beverwaard een
levendige wijk om in te wonen?

